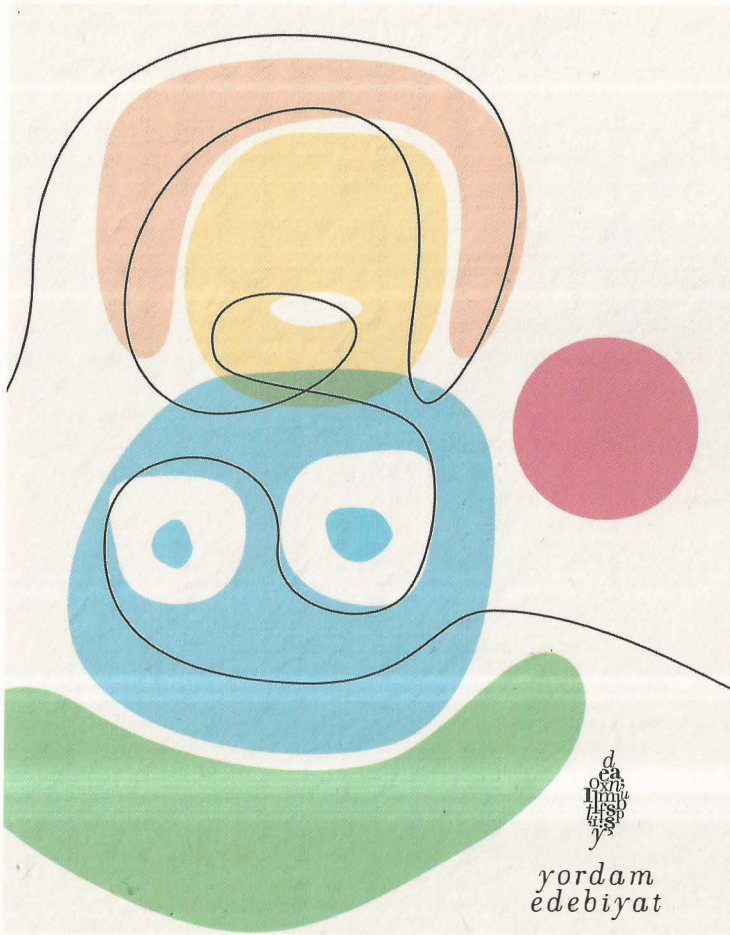
BİR KADININ YİRMİ DÖRT SAATİ

STEFAN ZWEIG

BİR SOLUKTA KLASİKLER

yordam edebiyat

Türkçesi: Hamdi Varoğlu

Hamdi Varoğlu (1901, İstanbul-1968, İstanbul)

Fıkra yazarı, çevirmen. Turizm Bakanlığı'nda çalıştı, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü İstanbul Müdürlüğü görevinde bulundu. Uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Çok sayıda dünya klasiğinin yanı sıra "Emile Zola'nın romanlarını akıcı, büyüleyici Türkçesiyle bize kazandırmış"tır (Selim İleri). Attilâ İlhan'ın ifadesiyle "en iyi Zola çevirmenidir".

Hamdi Varoğlu'nun *Bir Kadının Yirmi Dört Saati* çevirisi, ilk olarak 1942 yılında Hilmi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır.

Yordam Edebiyat: 100 • **Bir Kadının Yirmi Dört Saati** • Stefan Zweig
ISBN 978-605-172-408-9 • *Türkçesi:* Hamdi Varoğlu
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Birinci Basım:* Kasım 2020
© Yordam Kitap, 2014

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www.yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Tic. A.Ş. (Sertifika No: 45256)
Ömerli Mah. Hadımköy-İstanbul Cad. No: 159
Hadımköy Arnavutköy 34555 - İstanbul
Tel: 0212 798 28 40

BİR SOLUKTA KLASİKLER

STEFAN ZWEIG

BİR KADININ YİRMİ DÖRT SAATİ

TÜRKÇESİ
HAMDİ VAROĞLU

yordam edebiyat

Stefan Zweig: Bir Hümanistin Sanatçı Olarak Portresi

Stefan Zweig, varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak 1881 yılında Viyana'da dünyaya geldi. Yetişme çağında, ailesinin toplum içindeki saygınlığını yükseltecek ciddi bir eğitim alması sağlandı. Felsefe doktorası yaptı; edebiyat, psikiyatri ve müzikle ilgilendi. Akademik eğitimin yanı sıra, Viyana'nın zengin, kozmopolit kültüründen alabildiğine beslendi. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Latince ve Yunanca biliyordu. Sahip olduğu kültürel donanım Zweig'ı, Batı'nın hümanist geleneğine bağlamış ve 20. yüzyılın birleşik Avrupa idealine doğru yönlendirmiştir.

I. Dünya Savaşı başladığında, Zweig silah taşımayı reddetti ve vatani görevini, Savunma Bakanlığı'nın arşivinde hizmet vererek yerine getirdi. Çok geçmeden, arkadaşı Fransız yazar Romain Rolland gibi barış yanlısı bir politik tutumu benimseyerek Avusturya'yı terk etti ve savaşın sonuna dek İsviçre'de kaldı. Zweig barış fikrini savunmayı yaşamı boyunca sürdürecek; ne var ki savaş tamtamlarının kulakları sağır ettiği dünyada barış ve sağduyu çağrısı yankı bulmayacaktı.

İlk dünya savaşını izleyen 1920'li yıllar, Stefan Zweig'ın yazarlık kariyerindeki en verimli dönemidir. Edebiyata şiirle başlamış ve ilk şöhretini Baudelaire, Verlaine gibi şairlerden yaptığı çevirilerle sağlamış olsa da, bu dönemde yazdığı uzun ve kısa öyküler ile usta bir yazar olduğunu kanıtlamıştır. *Korku* (1920), *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu* (1922), *Amok* (1922), *Bir Kalbin Ölümü* (1927), *Karışık Duygular* (1927), *Bir Kadının Yirmi Dört Saati* (1927), *Sahaf Mendel* (1929) gibi çoğu uzun öykü (*novella*) türündeki anlatıları bugün 20. yüzyıl klasikleri arasında sayılıyor.

Zweig'ın karakter yaratma ve karakterlerinin ruhsal gerilimlerini aktarma becerisini Freud'la olan dostluğuna ve onun kurucu teorisine borçlu olduğu hep söylenegelmiştir. Öte yandan, hikâye anlatıcılığındaki mahareti ve daha ilk sayfalarda yükselttiği gerilimi anlatının sonuna dek dorukta tutabilme ustalığıyla da benzersizdir. Pek çok eserinin sinemaya uyarlanmış olduğunu, iç ve dış "çatışma"ları yansıtmada ne denli başarılı olduğunun bir ispatı olarak belirtelim.

Zweig, biyografi türünde de çok sayıda eser üretmiş; tarih, felsefe ve edebiyat alanındaki araştırmalarını renkli ve şiirsel üslubuyla bezeyerek pek çok ünlü şahsiyetin hayatını kalemiyle canlandırmıştır. Biyografisini yazdığı ünlüler arasında Nietzsche, Erasmus, Montaigne gibi düşünürler; Marie Antoinette, Maria Stuart gibi kraliçeler; Balzac, Dickens, Dostoyevski, Stendhal, Tolstoy gibi edebiyat dehaları bulunmaktadır. Deneme tarzında yazdığı *Yıldızın Parladığı Tarihsel Anlar* (1927) başlıklı kitabında, tarihe mal olmuş on iki kişinin hayatlarından kısa kesitleri minyatür gibi işlemiştir.

1933'te Nazilerin ateşe attığı kitaplar arasında Stefan Zweig'ın yazdıkları da bulunuyordu. Zweig 1934 yılında Avusturya'yı bir kez daha terk etmek zorunda kaldı ve İngiltere'ye yerleşti. Hitler ordularının Fransa'yı işgalinden sonra Atlantik'i geçerek ABD'ye, oradan da Güney Amerika'ya gitti. Son büyük eserlerinden *Merhamet* (1939) ile ölümünden sonra yayınlanan *Satranç Ustası* (1942), Zweig'ın ikinci eşi Lotte ile birlikte oradan oraya sürüklendiği bu ümitsiz yılların ürünüdür.

Lotte ve Stefan Zweig, 1940 yılının Ağustos'unda Brezilya'nın Rio de Janerio kenti yakınlarına yerleşmeye karar verdiler. Burada tamamladığı ve Avrupa'nın savaş öncesi kültürel hayatını, özellikle de Viyana'yı anlattığı otobiyografik metin *Dünün Dünyası* (1942), Zweig'in en son yapıtı oldu. Avrupa'nın kendini imha ettiğine ve bir daha eski haline asla dönemeyeceğine inanıyordu. 22 Şubat 1942'de Lotte ile veda notlarını yazdılar; çok miktarda ilaç alarak son uykularına daldılar. Uzun yıllar sonra başka bir yazar (Clive James) Zweig'ın, "hümanizmin tecessüm etmiş hali, canlı bir örneği" olduğunu söyleyecekti. Yazık ki temsil ettiği hümanist değerler ölürken dünyada savaş cinneti, faşizm ve hoşgörüsüzlük hâlâ sürüyordu.

BİR KADININ YİRMİ DÖRT SAATİ

O TARİHTE –savaştan on sene evvel– oturduğum Riviera'daki küçük pansiyonda, bizim masada şiddetli bir tartışma çıkmış, birdenbire, neredeyse öfkeli bir kavgaya dönüşür gibi olmuş, hatta kin dolu, ateşli sözler sarf edilmişti. Çoğu insanın zekâsı zayıf oluyor. Beyinlerine, sivri bir kama daldırır gibi sokulan şey, eğer kendilerini doğrudan doğruya ilgilendirmiyorsa, onları asla etkilemez; fakat gözlerinin önünde, duyarlılıklarının hemen kavrayabileceği kadar yakınlıkta, çok önemli olmayan bir olay bile meydana gelse, içlerinde, derhal ölçüsüz bir tepki köpürür. O zaman, dış olaylara karşı gösterdikleri ilginin gevşekliğini, yersiz ve abartılı bir şiddetle, bir dereceye kadar karşılamış olurlar.

Her zaman, sakin sakin, ufak tefek söyleşilerle, fazla ileri gitmeden hafif şakalarla yetinen pek kendi halinde sofra arkadaşlarından oluşan topluluğumuzda da, o gün aynen öyle oldu. Bu dostlar topluluğu, çoğunlukla, yemek biter bitmez dağılırdı; evli Alman çift gezmeye ve fotoğraf çekmeye; tombul Danimarkalı, her zamanki gibi balık avlamaya; kibar İngiliz kadını tekrar kitaplarıyla buluşmaya; İtalyan karı koca Monte Carlo'ya kaçamak yapmaya giderlerdi; ben de, bahçedeki iskemlelerden birinde tembel tembel oturur yahut çalışırdım. Fakat bu sefer, hepimiz, o şiddetli tartışmada birbirimize asılıp kalmıştık ve içimizden biri birdenbire ayağa kalktığı vakit, amacı, her zamanki gibi incelikle izin istemek değildi; bu kalkış, dediğim gibi, âdeta azgın şekiller alan ateşli bir öfke dalgasıyla oluyordu.

Gerçi, bizim küçük, yuvarlak sofrayı bu derece heyecanlandıran olay, oldukça garipti. İçinde yedi kişi olarak oturduğumuz pansiyon, dışarıdan, her ne kadar, ayrı bir köşk görünümünde idiyse de, –Ah! Pencerelerin, girintili çıkıntılı kayalarla süslü sahile olan bakışı ne olağanüstüydü!– aslında, büyük "Palas Otel"in, daha ucuz bir bölümünden oluşmaktaydı ve bahçeden, doğrudan doğruya otele geçiliyordu. Öyle ki, bizler, bitişikte oturan kiracılar, her şeye rağmen, Palas'ın kiracılarıyla sürekli ilişki halinde yaşıyorduk. İşte bu otelde, bir gün evvel, tam bir rezalet olmuştu.

Öğle treniyle, tam on ikiyi yirmi geçe treniyle (saati tam olarak belirtmem gerekiyor; zira bu nokta, gerek olayın bu evresi için, gerek bizim çok ateşli tartışmamızın konusu bakımından öneme sahiptir) otele genç bir Fransız gelmiş, denize bakan bir oda kiralamıştı. Bu odayı seçmesi bile, bu gencin, paraca az çok bir refah sahibi olduğunu göstermeye yeterliydi. Bu genç, yalnız, sade zarifliğiyle değil, fakat özellikle fazla güzelliği ve çok sevimliliğiyle dikkatleri çekiyor ve hoşa gidiyordu. Ensiz bir genç kız çehresini andıran yüzünde, sarışın ve ipek gibi yumuşak bir bıyık, şehvetli sıcak dudaklarını okşuyor; gayet beyaz alnının üstünde, kumral ve yumuşak dalgalı saçları yükseliyordu; tatlı gözlerinin her bakışı bir okşama gibiydi. Her hali hem sahtelikten ve yapmacıktan uzak, hem nazik, dost canlısı ve sevimliydi. Doğrusunu söylemek gerekirse, uzaktan bakınca, evvela, büyük moda mağazalarının vitrinlerinde gördüğümüz, ideal erkek güzelliğini temsil eden, elinde zarif bir baston, pembe tenli, yapma tavırlı, balmumu mankenleri andırıyordu biraz. Fakat daha yakından bakar bakmaz,

her türlü sahtelik izlenimi ortadan kalkıyordu; zira pek sık rastlanmasa da, sevimlilik onda doğal bir haldi ve kişiliğiyle uyum sağlamaktaydı. Yoldan geçerken, herkesi alçak gönüllü ve içten bir davranışla selamlıyor; kendini göstermeye daima hazır olan inceliğinin, her fırsatta, tam bir serbestlikle ortaya çıkışını görmek, gerçekten de bir zevk yaratıyordu.

Bir kadın, vestiyere gidecek olsa, o hemen koşar, mantosunu getirirdi; çocukların her birisini dostça bir bakışla yahut hoş bir sözle okşardı; hem sokulgan, hem saygılı idi; kısaca, güler yüzle ve taptaze bir çekicilikle herkesin hoşuna gittiğini bilip bundan da başka bir çekicilik kazanan seçkin insanlardan biri olduğu anlaşılıyordu. Çoğu yaşlı ve sıhhati bozuk insanlar olan Palas müşterileri için onun varlığı, bir ilaç gibiydi. Ve gençliğin verdiği gururlu bir yürüyüş, çevik ve atik bir adım atış ve yaratılıştan gelen çekiciliğin bazı kimselere verdiği görkemli bir tazelik sayesinde, herkesin sevgisini kolayca kazanmıştı. Geldiğinden iki saat sonra, Lyon'lu zengin ve şişman fabrikatörün kızları, on iki yaşındaki Annette'le ve on altı yaşındaki Blanche'la tenis oynamaya başlamıştı bile.

Anneleri Madam Henriette, o ince, narin ve sessiz kadın, pek toy kızlarının yabancı gençle nasıl bilinçsiz bir oynaklıkla flört ettiklerini, hafifçe gülümseyerek seyrediyordu. Gece, delikanlı, bizi satranç oyunuyla bir saat eğlendirdi; bu arada, gayet güzel hikâyeler anlattı; taraçada, Madam Henriette'le, oldukça uzun, çeşitli gezintiler yaptı; Madam Henriette'in kocası, her zamanki gibi, bir iş ahbabıyla domino oynuyordu. Çok geç bir vakitte, onu, otel lobisinin loşluğunda, sekreter hanımla kuşkulu, gizli bir sohbet halinde gördüm.

Ertesi gün, Danimarkalı arkadaşımla beraber balık avına gitti, bu işte de şaşılacak derecede bilgi sahibi olduğunu gösterdi; sonra Lyon'lu fabrikatörle uzun uzadıya siyasetten bahsetti, bu konuda da çok güzel söz söylemesini bildiğini gösterdi; zira şişman adamın bol kahkahaları, deniz dalgalarının gürültüsünü örtüyordu. Öğle yemeğinden sonra (durumun anlaşılması için, delikanlının, zamanını nasıl kullandığını, noktası noktasına bütün evreleriyle anlatmam kesinlikle gereklidir) gene Madam Henriette'le bir saat vakit geçirdi; bahçede, ikisi yalnız olarak kahve içtiler; kızlarıyla tekrar tenis oynadı ve holde Alman karı koca ile görüştü. Saat altıda, postaya bir mektup götürürken, onu garda gördüm. Aceleyle yanıma geldi, özür dilemek mecburiyetinde olduğunu, çünkü birdenbire geri çağrıldığını, fakat iki gün sonra geleceğini söyledi.

Gerçekten de, o akşam yemek odasında yoktu, fakat orada olmayan yalnız varlığıydı; zira her masada, yalnız ondan bahsediliyor, sevimli ve neşeli hali övülüyordu.

Geceleyin, saat on bir sularında, odamda oturmuş, okumakta olduğum bir kitabı bitirmeye uğraşırken, açık pencereden, birdenbire, bahçeden gelen bağırtılar ve kaygılı seslenmeler işittim. Yanımızdaki otelde de, alışılmışın dışında bir hareketlilik belirdiği apaçık görülüyordu. Meraktan çok kaygıyla elli basamak merdiveni derhal indim. Otel müşterilerini ve çalışanlarını, şaşkınlık ve heyecan içinde buldum. Madam Henriette, kocası her zamanki gibi Namürlü dostuyla domino oynarken, her akşam sahilde yaptığı gezintiden dönmemişti; bir kazaya uğramış olmasından korkuluyordu. Gayet ağır ve şişman bir adam olan Lyon'lu, bir boğa gibi, durmadan sahile doğru saldı-

rıyor, heyecandan değişen sesi, gece karanlığında "Henriette! Henriette!" diye haykırdıkça, öldürücü bir yara aldığını hisseden kocaman bir vahşi hayvanın verebileceği korkunç izlenime benzer bir etki yaratıyordu. Garsonlar ve küçük çıraklar koşuşuyorlar, merdivenlerden acele acele inip çıkıyorlardı; otel müşterilerinin hepsini uyandırdılar, jandarma dairesine telefon ettiler. Fakat bütün bu gürültünün ortasında, şişman adam, yeleğinin düğmeleri çözük, kâh sendeleyerek, kâh geniş adımlar atarak durmaksızın gelip geçiyor ve tamamıyla kendinden geçmiş bir halde, gece karanlığı ortasında haykırıyor, yalnız bir kelime söylüyordu: "Henriette! Henriette!" Bu sırada, yukarıda çocuklar uyanmışlar, gecelikleri üstlerinde pencereye çıkmışlar, annelerini çağırıyorlardı; bunun üzerine, babaları onları yatıştırmaya koştu.

Sonra, öyle korkunç bir şey oldu ki anlatma olanağı yoktur. Zira alışılmışın dışındaki bunalımlı anlarda, şiddetle gerilen doğa, çoğunlukla insanın davranışlarına öyle acıklı bir anlam yükler ki, onu, ne resim ne de söz, içerdiği yıkımın gücünü anlatacak şekilde açıklayabilir. Birdenbire, şişman ve ağır adamcağız, merdivenin gıcırdayan basamaklarını, gayet değişik, yorgun argın, fakat vahşi bir çehre ile indi. Elinde bir mektup tutuyordu. Güç işitilir bir sesle, başgarsona:

"Adamları geri çağırın! Adamları geri çağırın! Aramaya gerek kalmadı, karım beni bırakıp gitmiş," dedi.

Öldürücü bir yara almış olan bu adamda, etrafını kuşatan, onu görmek için kaygı ve merakla yanına toplaşan bütün bu kişilerin karşısında, insanüstü bir gerginliğin sebep olduğu öyle bir hal vardı ki, bu meraklılar, şaşkınlık, utanç ve korkuyla, birdenbire açıldılar. Adam, hiç

kimsenin yüzüne bakmadan, sendeleyerek önümüzden geçip okuma salonunun ışığını söndürecek kadar kuvvet bulabildi; sonra, ağır ve iri vücudunun, bir koltuğa, gömülürcesine yığıldığı işitildi ve ancak ömründe bir defa bile ağlamamış olan bir kimsenin gırtlağından çıkabilecek vahşi ve hoyrat bir hıçkırık duyuldu. Bu ilkel acı, hepimizin, hatta en az hassas olanların bile üzerinde, bir nevi korku uyandırdı. Otel garsonlarından ve merak güdüsüyle oraya gelen otel müşterilerinden hiçbiri ne gülmeye, hatta ne de acıdığını gösteren bir kelime söylemeye cesaret edebiliyordu. Sessiz sedasız, birbirimizin peşi sıra, duygunun bu yıldırım şiddetiyle patlamasından utanmış gibi, yavaşça odalarımıza çekildik ve o, bu ezilmiş insan vücudu, içinde yalnız başına oturduğu karanlık odada, çırpıntılar geçiriyor, hıçkırıyordu; ışıkları yavaş yavaş sönen ve gitgide daha sönük pıtırtılar işitilen bu otelde, o, kendi kendisiyle yapayalnızdı.

Gözlerimizin önünde meydana gelen bu denli şaşırtıcı bir olayın, can sıkıntısına ve sıradan vakit geçirici vasıtalara alışık insanları, çok fazla heyecana düşürmesi doğaldır. Fakat sonradan, bizim sofrada patlak veren ve ilk nedeni bu şaşkınlık verici olaydan ibaret bulunmakla beraber, dövüşe dönüşmek tehlikesi bile gösteren şiddetli tartışma, aslında, daha çok, ilkelerin çatışmasından ve yaşam hakkındaki anlayışları aykırılık gösteren kimselerin öfkeli bir çekişmesinden ibaretti. Esasında, bu mektubu okuyan bir hizmetçi kadının boşboğazlığı sonucunda (öfke ve güçsüzlük içinde yığılıp kalan koca, mektubu, buruş buruş, rastgele, yere fırlatmıştı), Madam Henriette'in yalnız değil, o genç Fransızla birlikte gittiği çabucak anlaşılmıştı. Bunun üzerine, birçoklarının bu

genç hakkındaki sempatisi, hızla kaybolmaya başladı. Bununla birlikte, ilk bakışta, bu Madam Bovary müsveddesinin, tostoparlak ve taşralı kocasını, kibar ve güzel bir delikanlı ile değiştirmesi, elbette akla yatkın bir şeydi. Fakat bütün otel halkını hayrete düşüren şey, gerek fabrikatörün, gerek kızlarının, gerekse Madam Henriette'in daha önce bu kadın avcısını kesinlikle görmemiş olmaları; dolayısıyla da, taraçada, iki saat süren bir gece sohbetinin ve bahçede birlikte kahve içmekle geçen bir saat zamanın, otuz üç yaşlarında, kusursuz bir kadının, gece vakti kocasını ve iki çocuğunu bırakıp kaçmasına, kendisine tamamen yabancı, genç bir züppe ile macera peşine düşmesine yeterli olmasıydı.

Bizim yuvarlak masa, görünüşte iç yüzü belli olan bu olayı, sevdazede çiftin alçakça bir kurnazlığından ve aldatmacalı bir hareketten ibaret olduğunu varsayıyordu. Bu varsayıma göre, Madam Henriette'in, genç adamla, çoktandır gizli ilişkiler sürdürdüğü ortadaydı ve bu gönül avcısı, buraya da sırf bu kaçışa ait son ayrıntıları belirlemek için gelmişti. Zira, diye düşünüyorlardı, namuslu bir kadının, sadece iki saatten ibaret bir tanışmadan sonra, ilk işarette böyle kaçıvermesine imkân yoktur.

Oysa ben başka türlü düşünüyordum; uzun yıllar düş kırıklığı ve can sıkıntısı ile geçen bir evlilik yaşamının, her yürekli erkeğin avı olmaya için için hazırladığı bir kadından, bu tür bir olayın beklenmesi olasılığının bulunduğunu, ısrarla iddia ettim. Benim, beklenmeyen bu karşı duruşum sonucunda, tartışma çabucak büyüdü ve bunu gerçekten kızıştıran şey de, gerek Alman, gerek İtalyan, karı koca iki çiftin, ilk görüşte âşık olmak durumunu, insanın cidden gücüne giden bir küçümseme

ile reddetmeleri, bunu bir delilikten, duygusal, yavan bir hayalden ibaret saymalarıydı.

Kısacası, çorbadan pudinge kadar geçen zaman içinde ettiğimiz kavganın fırtınalı evrelerini, burada bütün ayrıntılarıyla tekrar etmek faydasız olur. Genel sofralarda, yalnız profesyoneller ince konuşmalar yapabilir ve sofra arkadaşları arasında rastlantısal bir tartışmanın coşkunluğu arasında başvurulan kanıtlar, çoğunlukla özellikten yoksundur; zira bunlar, söz gelişi, "sol elle" alelacele toplanıvermiş şeylerdir. Tartışmamızın, neden dolayı bu kadar çabuk gönül kırıcı şekiller aldığını açıklamak da güçleşir. Öfkenin artmasının sebebi, zannederim, iki kocanın, ister istemez, kendi karılarını bu gibi tehlikelere düşmekten ve bu gibi değersizliklerle karşı karşıya kalmaktan arınmış varsaymaları ve iddia etmeleri oldu. Kadın ruhunu, gelip geçici ve fazla kolay başarılarda ölçen bir kimsenin, ancak bir bekâr erkeğin böyle söyleyebileceğini ileri sürdüler ve sözlerime, ne yazık ki, bundan daha iyi bir karşı söz bulamadılar. Bu beni öfkelendirmeye başladı ve Alman madam, bir tarafta gerçek kadınlar, diğer tarafta "aşüfte yaradılışlılar" bulunduğunu, kendi fikrince, Madam Henriette'in bu tür kadınlardan olduğunu söyleyerek, bu dersi keskin bir yargıyla destekleyince, benim sabrım da büsbütün tükendi, ben de saldırgan oldum.

Bir kadının, yaşamın çeşitli evrelerinde, kendi iradesinden ve zekâsından daha kuvvetli, gizemli güçlerin etkisinde kalabileceği gerçeğinin bu şekilde yok sayılmasının, sadece kendi içgüdülerimiz ve kötücül yaradılışımız karşısındaki korkuyu gizlediğini; pek çok kimsenin, kendilerini, "kolayca baştan çıkarılabilen" insanlardan

daha kuvvetli, daha sağlam ahlaklı ve daha temiz varsaymaktan zevk duyar göründüklerini söyledim.

Kendi adıma, bir kadının, genellikle âdet olduğu üzere, kocasının kolları arasındayken, gözleri kapalı onu aldatmasındansa, içgüdüsüne, serbestçe ve tutkuyla bağlı kalmasını daha dürüst bir davranış kabul ediyordum. Aşağı yukarı bu şekilde düşüncemi belirttim. Kızışmalı bir hale gelen konuşma arasında, ötekiler, zavallı Madam Henriette'e ne kadar fazla saldırıyorlarsa, ben de onu o kadar ateşli ateşli savunuyordum. (Doğrusunu söylemek gerekirse, için için benim de izlenimim, fazla ileri gittiğim yönündeydi.) Bu ateşlilik, karı koca iki çifte bir kışkırtma gibi göründü ve bu falso sesli dörtlü, hep birden bana öyle bir saldırdılar ki, ihtiyar Danimarkalı, neşeli bir tavırla ve bir futbol maçında hakemlik yapar gibi elinde kronometre, arada sırada, parmaklarının kemikli tarafını, uyarı anlamında masaya vuruyor; "Beyler! Lütfen..." deyip duruyordu.

Fakat bunun etkisi ancak bir an sürebiliyordu. Hasımlarımdan biri, üç defa kızgınlıkla ayağa kalkmış; karısı, onu sakinleştirebilmek için çok zahmet çekmişti. Özetle, on iki dakika kadar daha zaman geçseydi, tartışmamız kavgaya dönüşecekti; bereket versin, Mrs. C., konuşmanın köpükler saçan dalgalarını, üzerlerine zeytinyağı dökmüş gibi, yumuşatıcı sözlerle, birdenbire yatıştırmıştı.

Ak saçlı ve gayet kibar bir İngiliz hanımefendisi olan Mrs. C., bir seçim yapmaya gerek kalmadan, masamızın onursal başkanı olmuştu. İskemlesinde dimdik oturur, herkese karşı aynı derecede nazik davranır, az konuşur, fakat sözleri son derece ilgi ve zevkle dinlenirdi. Sadece çehresi, gözler için bir nimetti. İnce bir soyluluk taşıyan

kişiliğinden, olağanüstü bir rahatlık ve sakinlik yayılıyordu. Gayet ince bir beceriyle, herkese karşı, ayrı ayrı özen göstermeyi bilmekle beraber, herkesle arasına bir mesafe koyuyordu. Çoğunlukla, yanına kitaplarını alır, bahçeye çıkar, otururdu; bazen piyano çalardı ve kendisini kalabalık içinde yahut gürültülü bir sohbete katılmış görmek az rastlanan bir durumdu. Varlığı belli belirsiz hissedilmekle beraber, hepimizin üzerinde garip bir etkiye sahipti. Gerçekten de konuşmalarımıza ilk defa olarak karıştığı o anda, hepimiz fazla yüksek sesle konuştuğumuzu ve irademize sahip olamadığımızı, sıkıntıyla hissettik.

Mrs. C., Alman mösyönün birdenbire fırlayıp, sonra tekrar yerine yavaşça oturtulması esnasındaki üzücü duraklamayı fırsat bilmişti. Birdenbire, gri ve parlak gözlerini kaldırdı, kararsız bir bakışla yüzüme bir an baktı. Sorunu, âdeta bir uzman netliğiyle, kafasında oluşturmuştu.

"Şu halde," dedi, "eğer amacınızı iyi anladımsa, Madam Henriette'in yahut herhangi bir kadının, istemeden, ani bir maceraya sürüklenebileceğine inanıyorsunuz, öyle mi? Böyle bir kadının, olanaksız olduğuna bir saat evvel kişisel olarak inandığı ve gerçekleşmesinden de sorumlu tutulamayacağı davranışlarda bulunabileceğine inanıyorsunuz, demek?"

"Kesinlikle inanıyorum, madam."

"Şu halde, her türlü ahlaki değeri kaybedenler, ahlak kurallarını çiğneyenler haklı oluyor. Eğer, aşk yüzünden işlenen cinayetlerin cinayet olmadığına hakikaten inanıyorsanız, mahkemelere ne gerek var? Her cinayette bir sevda sebebi ve bu sevda sayesinde her cinayete bir bahane bulmak için fazla iyi niyet sahibi olmaya gerek yok."

Sonra, hafifçe gülerek ilave etti:

"Sizde de, şaşılası bir iyi niyet var."

Bu sözlerin açık ve aynı zamanda âdeta neşeli edası, üzerimde son derece rahatlatıcı bir etki yarattı. İstemeden, onun bu nesnel tutumunu taklit ederek, yarı alaylı, yarı ciddi cevap verdim.

"Kuşkusuz, bu işlerde, mahkemeler benden daha ciddidir; onların görevi, ahlaki ve genel davranış biçimlerini acımasızca savunmaktır. Bu, insanları hoş görecekleri yerde mahkûm etmeye, onları mecbur kılıyor. Fakat ben, sıradan bir birey olarak, kendi isteğimle hâkimlik rolünü üstlenmeye neden zorunlu olayım? Ben sanık vekilliği yapmayı tercih ediyorum. İnsanları yargılamaktansa, onları anlamak bana daha fazla zevk verir."

Mrs. C., berrak ve gri gözlerle, ta gözlerimin içine bir süre baktı ve duraksadı. Sözlerimi iyice anlamamış olmasından korkuyor, İngilizce olarak tekrara hazırlanıyordum. Fakat o, dikkate değer bir ağırbaşlılıkla ve bir imtihanda gibi sorularına devam etti.

"Kocasını ve çocuklarını yüzüstü bırakıp, aşkına layık olduğunu henüz bilemeyeceği, rastgele bir erkeğin peşi sıra giden bir kadını değersiz, hatta tiksindirici bulmuyor musunuz? Öyle pek genç sayılmayacak yaşta olan, hiç değilse çocuklarının hatırı için saygınlığını, onurunu korumayı bilmesi gereken bir kadının, bu kadar tasasızca, bu kadar düşüncesizce bir davranışta bulunmasını, cidden hoş görebilir misiniz?"

Fikrimde direnerek:

"Tekrar ediyorum, madam," dedim. "Böyle bir durum karşısında bir yargıda bulunmaktan yahut bu davranışı kınamaktan kaçınırım. Bununla beraber, demin

bir parça abarttığımı da sizin karşınızda, serbestçe kabul edebilirim. Bu zavallı, Madam Henriette, kuşku yok ki bir kahraman değil; hatta maceraperest bir kadın ruhuna bile sahip değil ve büyük bir aşk kadını bile olamaz. Madam Henriette'i, ben, zayıf ruhlu ve sıradan bir kadın olarak tanıyorum; kendisine bir parça saygım var, çünkü arzusunu cesaretle yerine getirdi. Ona karşı duyduğum acıma ise, saygıdan da fazla, zira hemen bugün değilse yarın, hiç şüphesiz, son derece mutsuz olacaktır. Belki de sersemce hareket etmiştir; herhalde, fazla aceleci davrandı, fakat davranışında alçaklık ve aşağılık yoktur. Bu zavallı, bu mutsuz kadını aşağılamak hakkını, ne önce ne de sonra, hiç kimsede göremiyorum."

"Peki, bizzat kendiniz, bu kadına karşı, eskisi kadar saygı besliyor musunuz? Önceki gün yanında bulunduğunuz namuslu kadınla, dün, tamamen yabancısı olan bir erkekle savuşup giden kadın arasında hiçbir fark görmüyor musunuz?"

"Hiçbir fark görmüyorum. Hayır, en küçük bir fark, en hafif bir fark görmüyorum."

"Sahi mi söylüyorsunuz?"

Bu konuşma ona o kadar ilgi çekici geliyordu ki, bu son cümleyi, elinde olmadan, İngilizce söylemişti; kısa bir düşünce anı geçirdikten sonra, berrak bakışlı gözlerini tekrar bana çevirdi.

"Ya, yarın, Madam Henriette'e, mesela Nice'de, o delikanlının kolunda rastlasanız, gene selam verir misiniz?"

"Elbette."

"Onunla konuşur musunuz?"

"Elbette."

"Eğer... Evli olsaydınız, böyle bir kadını sanki hiçbir şey olmamış gibi, karınıza tanıtır mıydınız?"

"Elbette."

Safça bir şaşkınlıkla, tekrar İngilizce olarak sordu:

"Sahi yapar mısınız?"

Ben de, farkına varmadan İngilizce cevap verdim.

"Kesinlikle yaparım."

Mrs. C., sustu. Hâlâ derin bir düşünceye dalmış görünüyordu. Sonra, birdenbire kendi cesaretinden kendisi de şaşırmış gibi, beni süzerek:

"İyice emin değilim ama galiba ben de böyle yaparım," dedi.

Ve yalnız İngilizlere has o kesin, fakat kabalıktan uzak sertlikle konuşmaya son verip ayağa kalktı, bana elini uzattı. Onun araya girmesiyle sessizlik tekrar yerine gelmişti. Hâlâ birbirimize karşı olmakla beraber oldukça terbiyeli bir şekilde selamlaşmaya devam edebildiğimizi ve havadaki tehlikeli gerginliğin, bir iki ufak şaka ile kaybolduğunu görerek, hepimiz ona karşı, için için minnettarlık duyuyorduk.

Münakaşamız dostça bitmiş olmakla beraber, bu sert sözler ve bu sinirlilik, karşıtlarımla aramızda, gene de hafif bir soğukluk belirtisi bırakmıştı. Alman çift çekingen duruyor; İtalyan çift ise, o günü takip eden diğer günler, alaycı bir eda ile bana "Muhterem Sinyora Henriette"ten haber alıp almadığımı soruyordu. Davranışlarımız ne kadar nazik olursa olsun, ilişkilerimizdeki dürüstlük ve içtenlik, onarılması imkânsız şekilde yara almıştı.

Eski karşıtlarımın alaycı soğukluğunu, Mrs. C.'nin o tartışmadan sonra bana karşı özellikle dostça davranmasından dolayı, daha belirgin olarak görüyordum.

Her zaman, son derece çekingen duran, yemek zamanları dışında, sofra arkadaşlarıyla hemen hemen hiç konuşmayan bu kadın, o günden sonra, bahçede benimle görüşmek için birçok defa fırsat bulmuş ve diyebilirim ki, başkalarından ayırt etmekle beni onurlandırmıştı. Zira davranışlarındaki soylu çekingenlik, onunla baş başa görüşmeye özel bir lütuf görünümü veriyordu. Evet, içtenlikle söylemek gerekirse, Mrs. C., beni gerçekten arıyor, benimle görüşmek için her fırsatı yakalıyor ve bunu o kadar belli bir şekilde yapıyordu ki, eğer ak saçlı ihtiyar bir kadın olmasa, gurur verici, acayip fikirlere saplanabilirdim. Fakat bu şekilde her konuşmamız, mutlaka başladığı noktaya, dönüp dolaşıp Madam Henriette'e geliyordu. Mrs. C., görevini unutan bu kadını, ağırbaşlılık ve ahlak eksikliğiyle suçlamaktan gizli bir zevk duyuyor gibiydi. Fakat aynı zamanda bu zayıf ve ince kadına karşı olan sıcakkanlılığımı hâlâ içten bir bağlılıkla koruduğumu ve bunu da hiçbir şekilde yadsımadığımı görmek, âdeta hoşuna gidiyordu. Konuşmalarımızı daima bu konuya götürüyordu. Sonunda, bu garip ve hastalıklı üstelemeye anlam veremez oldum.

Bu, birkaç gün, beş altı gün sürdü; Mrs. C.'nin bu konudaki konuşmalara bu kadar fazla önem vermesinin sebebini, sözlerinden kesinlikle anlayamıyordum. Fakat bir gezinti esnasında, Riviera'daki bulunuş süremin sona ermekte olduğunu ve iki gün sonra gitmek niyetinde olduğumu bir rastlantı sonucu söylediğim vakit, bu önemi açıktan açığa gördüm. O zaman, daima sakin duran çeh-

resi, birdenbire, garip bir şekilde gerildi ve gri gözlerinin üstünden bir bulut geçer gibi oldu.

"Ne yazık! Sizinle daha birçok şeyler tartışacaktım," dedi.

Sonra, bu dalgınlık hali onu da sıkar gibi oldu; ani bir sessizlikten sonra, bana birdenbire elini uzattı.

"Size söylemek istediğim şeyi açık açık anlatamadığımı görüyorum," dedi, "yazı ile anlatmayı tercih edeceğim."

Ve her zaman görmeye alışık olduğumdan daha hızlı adımlarla, otele doğru yürüdü.

Gerçekten de, o akşam, yemekten az evvel, odamda, sert ve açık el yazısıyla yazılmış bir mektup buldum. Gençlik yıllarımda aldığım mektuplara karşı ne yazık ki oldukça ilgisiz kaldığım için, o mektubu aynen aktaramayacağım; anlamını aşağı yukarı anlatmakla yetinmek zorundayım. Mrs. C., bu mektupta, yaşamına ait bir dönemi bana anlatmak üzere, benden izin istiyordu.

Olay, o kadar eskiymiş ki, şimdiki yaşantısıyla hemen hemen hiç ilgisi yokmuş ve ben iki gün sonra Riviera'dan ayrılıp gideceğim için, yirmi seneyi aşkın bir zamandır, onu için için düşündüren ve üzen bir şeyi anlatmak daha kolay olacakmış. Bu nedenle, eğer böyle bir görüşmenin bence bir sakıncası yoksa, saptayacağı bir saatte ziyaretine gitmem onu memnun edecekmiş.

Burada, sadece içeriğini kabataslak anlattığım o mektup, beni olabileceğinden daha fazla etkiledi. İngilizce olarak yazılmış olması, başlı başına, bu mektuba değerli bir anlam ve kesinlik kazandırmaya yeterli geliyordu.

Bununla beraber, verecek cevap bulmak kolay olmadı ve cevabımın şu kesin şeklini buluncaya kadar üç yazı

taslağı yırttım: "Bana bu kadar güven göstermeniz benim için bir onurdur ve bana soru sorduğunuz takdirde, içtenlikle cevap vereceğime söz veririm. Bana, sır olarak aktarmak istediğiniz ne varsa, sadece onu söylemenizi rica etmeme, elbette gerek yok. Fakat anlatacaklarınızı, kendinize ve bana, tamamen gerçek olarak anlatınız. Güveninizi, özel bir yakınlık olarak kabul ettiğime inanmanızı rica ederim."

Aynı günün akşamı, pusulam onun odasına gitti, ertesi sabah da şu cevabı aldım:

"Çok haklısınız; yarım gerçek hiçbir işe yaramaz, daima tam olmalıdır. Kendimden ve sizden hiçbir şey gizlememek için bütün kuvvetimi toplayacağım. Akşam yemeğinden sonra odama geliniz; -altmış yedi yaşındayım, hiçbir kötü yorumdan çekinmeme gerek yok- çünkü bahçede ve başkalarının yanında konuşamam. İnanın ki, kararımı verinceye kadar hayli güçlük çektim."

Akşamdan evvel, sofrada gene birbirimizi gördük ve havadan sudan, güzel güzel konuştuk. Fakat o, daha bahçede bile, gözle görülür bir utangaçlıkla benden sakındı ve bu ak saçlı ihtiyar kadının, bir genç kız gibi korkak, bahçenin bodur çamlı bir yoluna sapıp kaybolduğunu görerek hem üzüldüm, hem etkilendim.

Akşam, kararlaştırılan saatte odasının kapısını vurdum; kapı derhal açıldı. Oda, donuk bir alacakaranlığa gömülü idi. Yalnız, masanın üstünde yanan bir küçük lamba, akşam karanlığı içindeki bu odaya, ışığının koni şeklindeki görünümünü yansıtıyordu.

Mrs. C., hiçbir sıkılganlık eseri göstermeden bana doğru ilerledi, bir koltuk uzattı, kendisi de karşıma oturdu. Her hareketinin, ezberlenmiş olduğunu hissediyor-

dum; fakat istemeksizin olduğu apaçık bir duraklama meydana geldi; verilmesi güç bir karar öncesi, uzun, çok uzun süren bir duraklama. Söze başlamak suretiyle, bu sessizliği bozmaya cesaret edemiyordum, zira kuvvetli bir isteğin, kuvvetli bir karşı koyuşla, etkileşimli bir çatışma içinde olduğunu hissediyordum. Altımızda bulunan konuşma salonundan, bazen, bir valsin hafifleyen ve kesik kesik işitilen sesleri, döne döne bize kadar geliyordu ve bu sessizliğin baskısından bir parça kurtulmak ister gibi, ben, o sesleri, büyük bir kafa yorgunluğu sarf ederek dinliyordum. O da, bu sessizliğin doğal olmayan sertliğinden rahatsız olmuş olacak ki, birdenbire, ileri atılmak ister gibi toplandı ve söze başladı:

"Zorluk söze başlamaktadır," dedi, "gayet açık ve doğru konuşmak için iki gündür hazırlanıyorum. Umarım ki bunu başaracağım. Bunları, bana yabancı bir insan olduğunuz halde size anlatmamın nedenini belki hâlâ anlayamamışsınızdır; fakat bir gün, bir saat geçmiyor ki, bu olayı düşünmeyeyim; insanın, ömrü oldukça, yaşamının bir tek noktasına, bir tek gününe gözünü dikip yaşamasının dayanılmaz bir şey olduğunu söylersem, bu ihtiyar kadının sözüne inanmalısınız. Zira size anlatacağım şey, altmış yedi senenin içinde yalnız yirmi dört saatlik bir evreyi kapsıyor. Kendi kendime, bazen, sayıklama derecesine kadar gelip, 'Bu kadar uzun zaman içinde, insan, bir an, sadece bir an çılgınlık yaparsa, bundan ne çıkar?' dediğim de oluyordu. Fakat pek de belirgin olmayan bir anlatımla, vicdan dediğimiz şeyden kurtulmak olası değil. Madam Henriette olayını o kadar nesnel bir şekilde yargıladığınızı gördüğüm zaman, bu sürekli geçmişe dönüp bakmanın

anlamsızlığı ve kendi kendimi suçlayış, yaşamımdaki o bir tek günü, birisine serbestçe anlatırsam, belki son bulur diye düşündüm. Anglikan mezhebi yerine Katolik mezhebine mensup olsaydım, günah çıkarma sayesinde, bu sırrın ağırlığından çoktan kurtulurdum. Fakat bu avuntudan biz mahrumuz. Ondan dolayıdır ki, bugün, sizi sırdaşım yaparak, kendi günahımı kendim affetmek gibi garip bir teşebbüse giriştim. Bunun çok tuhaf bir şey olduğunu biliyorum; fakat önerimi duraksamadan kabul ettiniz, size bundan dolayı teşekkür ederim.

"Evet, size, yaşamımın bir tek gününden bahsedeceğimi söylemiştim. Üst tarafını önemsiz görüyorum, hatta benden başka herkes için can sıkıcıdır.

"Kırk iki yaşına kadar, yaşamım sıradan bir şekilde geçti. Annem babam, zengin İskoçya soylularındandı. Büyük fabrikalarımız ve büyük çiftliklerimiz vardı. Memleketimizdeki soylular gibi, senenin büyük bir kısmını topraklarımızda geçiriyor, kışları Londra'da yaşıyorduk. On sekiz yaşına geldiğim zaman, kocamla, topluluğumuz içinde tanıştım. Büyük bir aile olan A.'ların ortanca oğluydu ve on sene Hindistan'da görev yapmıştı.

"Vakit geçirmeden evlendik ve üyesi olduğumuz sosyal sınıfın tasasız yaşamını sürüyor, üç ay Londra'da, üç ay çiftliklerimizde yaşıyor; geri kalan zamanımızı, İtalya'da, İspanya'da, Fransa'da, otelden otele dolaşarak geçiriyorduk. Evlilik yaşamımızı, en ufak bir gölge asla bulandırmadı. Dünyaya gelen iki oğlumuz, bugün yetişkin, koskoca birer erkek oldular.

"Kırk yaşına girmiştim ki, kocam, âdeta birdenbire öldü. Dönence ülkelerinde geçirdiği yıllarda bir karaci-

ğer hastalığına yakalanmıştı. Korkunç iki hafta sonunda onu kaybettim.

"Büyük oğlum, daha evvel askere alınmıştı; küçüğü okuldaydı. Yani, bir gece içinde yapayalnız kalmıştım. Candan insanlar arasında yaşamaya alışık olduğumdan, bu yalnızlık benim için, müthiş bir azaptı. Her eşyası, çok sevdiğim kocamın feci ölümünü hatırlatan bu ıssız evde bir gün daha fazla kalmak bana imkânsız görünüyordu.

"Bundan dolayı, oğullarım evleninceye kadar, gelecek seneler zarfında, çok seyahat etmeye karar verdim.

"Aslında, o andan itibaren, yaşam, gözümde, amaçsız ve tamamen anlamsız bir hal almıştı. Yirmi üç senedir, her saati, her düşünceyi kendisiyle paylaştığım erkek, ölmüştü; çocuklarımın bana ihtiyaçları yoktu; kaygılı ve üzüntülü halimle onların gençliklerine iç sıkıntısı vermekten çekiniyordum; kendim de hiçbir şey istemez, hiçbir arzu beslemez olmuştum.

"Önce Paris'e gittim, yapacak işim olmadığı için, mağazaları ve müzeleri dolaştım; fakat şehir ve ortam bana yabancıydı; yas giysilerimin üzerlerine çektiği acımalı bakışlar hoşuma gitmediği için, insanlardan da kaçıyordum. Hiçbir iç açıcı zamanı olmayan bu sıkıntılı başıboşluk aylarının nasıl geçtiğini bugün anlatmaya bence olanak yoktur; yalnız, içimde, ölüm arzusunun sürekli dolaştığını biliyorum; fakat içim sızlayarak özlediğim bu sonu hızlandırmaya gücüm yetmiyordu.

"Dulluğumun ikinci yılı, yani ömrümün kırk ikinci senesinde, gözümde değeri kalmayan yaşamın ve doldurulması imkânsız bir zamanın önünden bu gizli kaçış sırasında, bir mart ayında Monte Carlo'ya gitmiştim.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bunun sebebi can sıkıntısıydı; insanın içine bir tür bulantı veren ve hiç değilse dışarıda bulacağı ufak tefek heyecanlarla eğlenmek ihtiyacı doğuran, o ruh ezici boşluktan kurtulmak arzusuydu. Duyarlılığım ne kadar fazla olursa, yaşam girdabının en yoğun olduğu noktaya atılmak ihtiyacını o kadar fazla duyuyordum. Hiçbir şeye karşı derin ilgi duymayan bir kimse için, başkalarının tutkulu kaynaşmaları, tiyatro veya müzik gibi sinirleri oyalayabiliyor.

"Bu sebeple, sık sık Monte Carlo'ya gidiyordum. Kendi içimde, hiçbir yaşam kımıldamadığı halde, başkalarının çehresinde yoğunlaşmış bir mutluluk veya kaygı belirtisinin dolaştığını görmek, benim için özendirici oluyordu. Fazla olarak, kocam, çapkın bir adam olmamakla beraber, kumar salonlarına gitmekten hayli hoşlanırdı; ben de onun eski alışkanlıklarına, bir tür anısına saygı gösterme duygusuyla, sadık kalmaya devam ediyordum. Tüm evrenin kumarından daha heyecanlı olan ve yaşamımı yıllarca altüst eden o yirmi dört saat, işte orada başladı.

"Öğleyin, akrabalarımızdan Düşes dö M. ile birlikle yemek yemiştim. Akşam yemeğinden sonra da, gidip yatacak kadar yorgunluk hissetmiyordum. Bu nedenle kumar salonuna girdim; hiçbir oyuna iştirak etmeden masadan masaya dolaştım. Orada, karmakarışık halde toplanmış bulunan oyunculara, özel bir biçimde bakıyordum. 'Özel bir biçimde' diyorum, zira bir gün, etrafıma bakmaktan yorulup da, hep aynı çehreleri, bir fiş sürmek için saatlerce oturup düşünen o buruşuk yüzlü ihtiyar kadınları; kâğıt oyununun o düzenbaz profesyonellerini ve fahişelerini, dünyanın dört bucağından gelen ve sizin de bildiğiniz gibi kötü öykülerde, zarif ta-

bakanın en seçkin sınıfı ve Avrupa'nın soylu topluluğu diye, övüldüğünden pek daha az görülmeye ve hissedilmeye değer tüm bu topluluğu, aylak aylak seyretmenin verdiği usançtan yakındığım zaman, vefat eden eşim, bana bu yöntemi öğretmişti. Bu dediğim, bundan yirmi sene evvel, paranın şıkırdadığı ve yuvarlanarak gittiği devirdeydi. Hışırtılı banknotlar, Napolyon altınları, beş franklık iri sikkeler, karmakarışık dönüyordu; şimdi, yeni baştan yapılıp modernleştirilen bu görkemli kumar beldesi; içinde, Cook acentesinin gösterişsiz yolcularından oluşan bir kalabalığın, özelliksiz fişlerini usançla savurduğu bu *casino*, o zaman, bugünkünden çok daha ilginçti. Bununla beraber, o devirde ben, bu ilgisiz çehrelerin tekdüzeliğinden pek az zevk alıyordum. Ne zaman ki, el falına son derece merakı olan kocam, bana yepyeni bir görüş tarzı öğretti; o zaman, bu yöntemin, miskin miskin oturmaktan, gerçekten çok daha ilginç, çok daha çekici ve heyecan verici olduğunu gördüm. Bu yöntem, kumarcıların yüzüne kesinlikle bakmamaktan oluşuyordu. Sırf masanın üstünü oluşturan kare kısma ve kumar oynayan kimsenin o kare üzerinde duran ellerine, o ellerin kendilerine özgü hareketlerine bakılacaktı.

"Bilmem, siz de, bir gün tesadüfen, bu yeşil masaları; yalnız ortasında, topun, numaradan numaraya, sarhoş gibi sarsılarak gittiği o kareyi; dört köşe yuvaların içinde fırıl fırıl dönerek bir ürün tanesi gibi döküldükten sonra, krupiyenin orak keskinliğindeki küreğiyle toplanan yahut bir demet gibi, kazananın önüne itilen kâğıt parçalarının, yuvarlak gümüş ve altın sikkelerin döküldüğü o kareyi hiç seyrettiniz mi? Bu manzaranın değişen tek yanı ellerdir; yeşil masanın etrafında, hareketli veya umutla

bekler haldeki, beyaz el kalabalığıdır. Birbirinden, daima bir kol yeniyle ayrılan; hepsi, öne atılmaya hazır bir yırtıcı hayvana benzeyen, hepsi kendine göre bir şekle ve bir renge sahip olan, kimi çıplak, kimi yüzüklerle, şıkırtılı zincirlerle donanımlı bu eller, hep o tehlikeli uçurumun kenarında pusuya yatmış gibi bir görünümdedirler; kimi, yabani hayvanlar gibi tüylü, kimi yılan balığı gibi kıvrak ve nemli, fakat hepsi de sinsi bir gerginlikle kasılmış ve büyük bir sabırsızlıkla titreme halindedir.

"Her seferinde, elimde olmadan, bir yarış alanı aklıma gelirdi; çıkış anında, coşan hayvanların, vaktinden evvel ileri atılmamaları için, zorlukla tutuldukları bir yarış alanı. Kumarcıların elleri, tıpkı öyle ürperir, kımıldanır ve şaha kalkar.

"Bunlar bekleyiş, yakalayış ve duruş biçimleriyle kumarcının kimliğini ortaya çıkarırlar. Pençe gibi eller sahibinin açgözlü olduğunun; gevşekleri tutumsuzların; sakin eller hesabını bilenlerin; titrek eller de ümitsizlerin belirtisidir.

"Parayı almak için yapılan hareket, onu ister buruşturanın hareketi; ister sinirli sinirli etrafa dağıtanın, ister yorulan elini kapayıp parayı yeşil örtünün üstüne döken bitkin bir kumarcının hareketi olsun, bu şekilde, yıldırım hızıyla, yüz türlü karakteri ortaya koyar.

"Kumar, insanın aynasıdır derler; biliyorum, bu herkesin bildiği bir laf. Fakat ben diyeceğim ki, insanın kendi eli, kumar esnasında, sahibinin içyüzünü daha açıkça gösteriyor. Zira şans oyunu oynayanların çoğu yahut hemen hemen hepsi, yüz ifadelerine sahip olmayı, kısa sürede öğreniyorlar. Kolalı yakalarının üstünde, soğukkanlı ve mimiksiz bir maske taşıyorlar; dudaklarının

kenarında beliren kırışıkları gidermek için kendilerini zorluyorlar; heyecanlarını, sıkılmış dişlerinin arasına gizliyorlar; korkularının yansımasını, kendi gözlerinden bile saklıyorlar; yüz kaslarının çıkıntısını azaltıp kibar gibi görünmeye çalışan yapmacık bir ilgisizliğe çeviriyorlar. Fakat bütün dikkatlerini bedenlerinin en görünür yerini, yani yüzlerini gizlemek için gösterdikleri bu çaba üzerinde ısrarla yoğunlaştırdıkları içindir ki, ellerini unutuyorlar; sırf bu elleri gözetleyen ve kenarı gülümsercesine kıvrıntılı dudağın, ilgisizlik taslayan gözlerin gizlemeye çalıştıkları şeyleri, bu sayede öğrenen insanlar bulunduğunu unutuyorlar. El, onların bu gizlediklerini, hiç sıkılmadan açığa çıkarır.

"Zira bir an gelir ki, güçlükle tutulan ve uyur görünen bütün bu parmaklar, o uyuşuk ilgisizliklerini terk ederler. Tam, ruletin topu dairenin içine düştüğü ve kazanan numara haykırıldığı zaman, işte o zaman, o saniyede bu yüz tane yahut beş yüz tane elin her birisi, bu ilk güdünün etkisiyle, tamamen kendine özgü, tamamen kişisel bir hareket yapar. İnsan, ellerin bir tür yarış alanı olan bu masayı incelemeye, kocamın o merakı sayesinde benim alıştığım gibi alışınca, daima başka, daima umulmadık şekilde olan ve daima yeni karakterleri ortaya çıkaran bu ani hareket, tiyatrodan ve müzikten daha fazla heyecan verir. Kimisi, parayı bir örümcek gibi kapan kıllı ve çengel gibi kıvrık parmaklı, vahşi hayvanlara benzeyen; kimisi, paraya korka korka dokunan solgun tırnaklı, sinirli, titrek; soylu veya adi, kırıcı veya utangaç, düzenci veya saf örneği ne yapacağını bilemeyen ellerin, kumar esnasında, nasıl binlerce şekil aldıklarını size ayrıntılarıyla söyleyemem. Fakat bu ellerden her birinin kendine

göre bir özellik sergilemesi vardır; zira bu ellerin her bir çifti, dört veya beş kişi olan krupiyeler dışında, ayrı bir yaşam ifade eder.

"Krupiye elleri gerçek birer makinedir; ötekilerin heyecanlı yaşamına karşılık, onlar, nesnel, usta, tamamen tarafsız, hiç aksamayan hareketlerle, bir yazıcı aygıtın dişlisindeki çelik şakırtılı kollar gibi işler. Fakat bu ilgisiz eller dahi, açgözlü ve iştahlı hemcinsleriyle aralarındaki zıtlıktan dolayı şaşılacak bir izlenim uyandırırlar. Bunlar, ayaklanmış bir halk kalabalığının kaynaşması ve kargaşalığı ortasındaki polis memurları gibi, deyim yerindeyse, ayrı bir üniforma taşırlar.

"Bazı ellerin türlü türlü alışkanlık ve tutkularıyla, birkaç akşam sonra tanışıklık kazanmanın verdiği kişisel zevki de bunlara ekleyebilirsiniz.

"Onların arasında durmadan yeni tanıdıklar buluyor ve tıpkı insanlar gibi, onları da, sevimli ve sevimsiz diye sınıflandırıyordum. Birçoğu, kabalıkları ve açgözlülükleriyle bana o kadar çirkin görünüyordu ki, gözlerimi, her defasında, yakışıksız bir manzaradan çevirir gibi öteye döndürüyordum.

"Fakat masada gözüken her yeni el, benim için bir olay ve hevesle seyredilecek bir yenilikti. Bir smokin gömleğinin yahut pırıltılı bir göğsün üstünde, soğuk bir sosyetik maske gibi, hareketsiz duran o ele ait yüze bakmayı, çoğunlukla unutuyordum.

"O akşam, *casino*'ya girip, tıklım tıklım dolu iki masanın yanından geçerek üçüncü bir masaya yaklaşmış ve bir iki altın lira hazırlamıştım.

"Durmak üzere olan bilye, artık, iki numara arasında sallanırken daima, gerginlik dolu, içinde sakinliğin tit-

reşimleri hissedilen tam manasıyla sessiz bir duraklama olur. İşte o sırada tam karşımda garip bir gürültü, kırılan eklemlerden gelir gibi bir çatırtı ve bir şakırtı işiterek hayret ettim. Elimde olmadan, masanın öte tarafına, garipseyerek baktım.

"Orada o zamana kadar benzerine hiç tesadüf etmediğim iki el gördüm ve gerçekten ürktüm. Bu sağ ve sol bir çift el birbirini ısıran iki hayvan gibi sarılmış öyle şiddetle ve öyle sarsılarak birbirini sıkıyordu ki parmakların eklemleri, kırılan bir ceviz gibi sert bir gürültü çıkarıyordu.

"Pek ender görülür derecede güzel, olağanüstü ince, fakat son derece sert adaleli, gayet beyaz ellerdi bunlar. Sedef gibi parlak, hoş, tümsekli, soluk renkli tırnakları vardı.

"Bu cidden benzersiz, şaşırtıcı ellere bütün gece baktım, evet, daima yeni bir şaşkınlıkla, bütün gece baktım. Fakat önce beni o kadar korkulu bir şaşkınlığa düşüren şey, bu ellerin coşkulu hali, çılgınca açgözlü ifadesi, birbirine sarılıp boğuşmalarındaki o çırpınır gibi görüntüydü. Derhal anladım ki, bu ellerin sahibi taşkın bir kuvvete sahipti ve o coşku bütün varlığını infilak ettirmesin diye, onu tamamen parmaklarının ucunda yoğunlaştırıyordu.

"Ve şimdi... Bilye, kuru ve tok bir sesle yuvaya düşüp de krupiye, numarayı haykırdığı anda, her iki el de, aynı kurşunla öldürücü bir yara almış iki hayvan gibi, birdenbire ayrıldılar.

"İkisi de, yalnız halsiz bir halde değil, gerçekten ölmüş olarak düştü; öyle belirgin bir bezginlik ve düş kırıklığı görüntüsüyle ve yıldırımla vurulmuş, bitmiş bir

halde düştüler ki, bunu kelimelerle anlatmam olanaksız. Zira onlar kadar anlatım yeteneği olan el görmedim; ne o zamana kadar ne de ondan sonra. Bu ellerin her kası bir ağız gibiydi ve bütün gözeneklerinden, sanki el ile tutulabilecek gibi, tutku fışkırıyordu.

"Karaya vurmuş, gevşek ve cansız denizyıldızları gibi, ikisi de, bir süre, yeşil çuhanın üstüne uzanıp kaldılar. Sonra, bir tanesi, sağ el, parmaklarının ucunu, güçlükle oynatmaya başladı; titredi, toparlandı, olduğu yerde döndü, kararsızlık geçirdi, bir daire çizdi; nihayet, sinirli sinirli, bir fiş yakaladı, onu, başparmağıyla işaret parmağı arasında, küçük bir tekerlek gibi, şaşkın şaşkın çevirdi. Ve birdenbire, bu el, kedi gibi sırtını kabartarak bir pars gibi gerildi, tuttuğu yüz franklık fişi, siyah karenin içine fırlattı, daha doğrusu, sanki tükürdü. Kımıldamadan duran sol el, o zaman bir işaret verilmiş gibi, derhal harekete geçti, kımıldandı, fişi fırlatma hareketinden yorulmuşa benzeyen ve titremekte olan kardeş ele doğru kaydı, hatta sürünerek gitti. Şimdi, ikisi yan yana, ürperti içindeydiler; nöbet titremeleri içinde birbirine hafif hafif çarpan dişler gibi, ikisi de, gürültü etmeden, eklemleriyle masaya vuruyorlardı. Hayır, anlatımları bu kadar açık, bu kadar titreyen ve sinirlilik hali gösteren ellere, asla, asla rastlamamıştım. Bu geniş kubbenin altında olagelen bütün diğer olaylar; salonları dolduran uğultu, krupiyelerin gürültücü sesleri, insanların gidiş gelişi ve şimdi yüksekten fırlatılıp parlak zeminli yuvarlak kafesinde cin çarpmış gibi zıplayan bilyenin hareketi, çapraşık ve karmakarışık bir zincirleme oluşumla sinirleri şiddetle sarsan bütün bu izlenimler kalabalığı; nefes nefese kalmış gibi, umutlu bir bekleyiş içinde titreşen ve ürperen bu ürkek ve titrek iki

elin yanında; bütün dikkatimi çekerek beni âdeta büyüleyen bu eşi görülmemiş ellerin yanında, bana, birdenbire, ölmüş ve hareketsiz kalmış gibi görünüyordu.

"Fakat sonunda, dayanamadım. Adamı, bu büyülü ellerin sahibi olan adamın yüzünü görmek arzusundaydım. Ve sıkıntı içinde (evet, hakiki bir sıkıntıyla, zira bu eller beni korkutuyordu) bakışlarım, kolları boyunca, dar omuzlarına kadar yavaşça kaydı. Ve tekrar, korku ile irkildim; çünkü bu yüz, ellerin konuştuğu dili, azgın ve inanılmayacak kadar fazla heyecanla, aynı dili konuşuyordu; hem aynı korkunç direnme ifadesini, hem aynı ince ve âdeta kadınca güzelliği taşıyordu. Sahibinin bedenine yapıştırılmış gibi ve ondan âdeta ayrı duran, kendine özgü bir yaşam sürüp kendini en yüksek tutku düzeyine kaptıran böyle bir yüzü, o zamana kadar hiç görmemiştim ve onu bir maske gibi, bakıştan yoksun bir heykel gibi, dilediğim kadar incelemek için elimde eksiksiz bir fırsat vardı. O göz, o deli gözleri, bir saniye bile ne sağa ne sola dönüyordu; kaskatı ve siyah göz bebekleri, alabildiğine açılan göz kapaklarının altında, cansız bir cam yuvarlağı andırıyor; ruletin, küçük, yuvarlak kutusunda delice ve küstahça dönen ve zıplayan, akaju renkli öteki bilyenin pırıltılı yansımasını taşıyordu. Tekrar edeyim, bu kadar heyecanlı ve bu kadar büyüleyici bir yüze asla rastlamamıştım.

"Aşağı yukarı yirmi dört yaşında bir delikanlının yüzüydü bu. Zayıf, ince, biraz uzunca ve ondan dolayı bu kadar ifadeliydi. Tıpkı eller gibi, bu yüz de erkek yüzü değildi, daha ziyade, tutku içinde oynayan bir çocuk yüzüne benziyordu; fakat bütün bunları sonradan fark ettim; zira o an için, bu yüz, çok belirgin bir tutku ve kız-

gınlık görünümü altında tamamen kaybolmuştu. Açık duran, hararet dolu ağız, dişleri yarı yarıya açıkta bırakıyordu. Dudaklar, aralık ve kaskatı dururken, bu dişlerin nasıl ateş nöbetiyle birbirine çarptıkları on adım mesafeden görülebiliyordu. Parlak sarışın bir tutam saç, nemli alnına yapışmıştı. Bedeni, düşecekmiş gibi öne eğilmişti, bir tutam saç alnına düşüyordu ve burun kanatları, sanki ten üstünde, gözle görülmeyen ufacık dalgalar yuvarlanıyormuş gibi aralıksız titriyordu. Öne doğru iyiden iyiye eğilen baş, daima öne doğru, istenç dışı bir şekilde, gitgide daha fazla eğiliyordu; öyle ki, küçük bilyenin girdabına yakalanıp sürüklendiği hissini veriyordu. O ellerin, neden dolayı o kadar titrer bir şekilde birbirine sarıldıklarını o zaman anlayabildim. Ağırlık merkezi değişen bedeni, ancak bu karşılıklı baskı sayesinde, bu kasılma sayesinde dengesini bulabiliyordu.

"Sürekli yinelemekten kendimi alamıyorum; tutkuyu bu kadar belirli şekilde, çıplaklığını bütün utanmazlığıyla meydana vuran bir yüz, o zamana kadar asla görmemiştim. Ve bu yüzü sabit bakışlarla ara vermeden seyrediyordum. Onun gözleri, dönen bilyenin çırpıntılı hareketleri ve zıplamalarıyla ne kadar deli bir ifade taşıyorsa, ben de o derece büyülenmiş, hipnotize olmuş bir haldeydim. O andan itibaren, salonda başka hiçbir şey görmez oldum; o çehreden yayılan ateşle karşılaştırınca, her şey bana donuk, renksiz ve silik görünüyordu ve başka hiç kimseye dikkat etmeden, belki bir saat, yalnız bu adamı ve onun her bir hareketini inceledim.

"Krupiye, onun ellerinin açgözlü sinesine doğru yirmi tane altın sürdüğü zaman, gözlerinde sert bir ışık tutuştu ve bu ellerin oluşturduğu titreşimli yumak, bir pat-

lamayla dağılır gibi açıldı, parmaklar, titreyerek, şiddetle birbirinden ayrıldı.

"O saniyede, yüzü birdenbire aydınlandı ve tamamen gençleşti. Kırışıklar düzeldi, gevşedi; gözler pırıldamaya başladı; ileri doğru gerilmiş duran gövde hafifçe doğruldu; zafer inancıyla kuvvet bulan bir atlı gibi kıvraklaştı. Parmaklar, yuvarlak sikkeleri, gurur ve sevgiyle şıkırdatıyordu; paraları bir elinden öteki eline aktarıyor, oyun oynar gibi avucunda zıplatıyor, şıkırdatıyordu. Sonra, başını tekrar kaygı ile çevirdi, iz arayan, burun delikleri açık, genç bir av köpeği gibi, yeşil masaya bir göz gezdirdi ve birden, hızlı ve sinirli bir hareketle, avucundaki bütün altınları, karelerden birinin üstüne döktü.

"Ve o pusu vaziyeti, o çok güçlü gerginlik hali tekrar başladı. Dudaklarından, elektrik titreşimleri dolu o dalga hareketleri tekrar çıktı; eller tekrar kasıldı; çocuk yüzü, arzunun coşkunluğu arkasında kayboldu; ta ki, düş kırıklığı, bir patlama gibi, bu kasılmayı ve bu gerginliği yok edinceye kadar. Bir saniye önce, bir çocuk yüzü hissini veren çehre, bozuldu, donuk ve yaşlı bir yüz oldu; gözler tasalı ve sönük bir görünüm aldı ve bütün bunlar, bilye, onun seçmediği bir numara üstünde durduğu bir saniyelik zaman içinde meydana geldi. Kaybetmişti.

"İki saniye kadar, sabit bir bakışla, anlamamış gibi, sanki sersem gibi baktı; fakat hemen sonra, krupiyenin ilk seslenişinde bir kırbaç yemiş gibi, parmakları tekrar birkaç altın kavradı. Ancak, güveni kalmamıştı. Önce, paraları bir karenin üstüne koydu, sonra fikrini değiştirerek bir başka kareye koydu ve bilye dönmeye başlayınca, karenin içine, titrek bir elle, ani bir esinle, buruşuk iki banknot daha fırlattı.

"Bu birbirini takip eden hareketler, bu çarpıntılı kazanç ve kayıp, ara vermeden, yaklaşık bir saat sürdü; bu bir saat içerisinde, ben, üzerinden bütün tutkuların gelgiti geçen bu sürekli dönüşüm halindeki çehreden, büyülenen bakışlarımı bir an ayırmadım. Her bir kasının, bir fıskiye gibi yükselen ve alçalan bu duyguların tüm anlarını, şekle dönüştürülebilir bir tarzda gösterdiği, bu büyülü elleri gözden kaybetmiyordum. Bir doğa manzarası üstündeki ışık ve gölge oyunları gibi, üzerinden, bütün renklerin ve bütün hislerin değişik anlarının belirli aralarla geçtiği bu çehreye baktığım kadar ilgi ile tiyatroda hiçbir aktör çehresine bakmış değilim.

"Bu yabancı tutkunun, bu yüzdeki yansımasına kendimi verdiğim kadar, tam olarak, hiçbir zaman, herhangi bir eğlenceye aklım takılmış değildi. O anda beni bir gören olsaydı, çelik bakışımdaki sabit katılığı bir hipnoz zannederdi; içinde bulunduğum tam uyuşukluk hali de, hakikaten bir nevi hipnoza benziyordu. Bu çehre ifadesi oyunlarına bakmaktan kendimi alamıyordum. Ve orada, ışıklardan, kahkahalardan, insanlardan ve bakışlardan oluşmuş, karmakarışık ne varsa, hepsi, etrafımda, şekilsiz bir şey gibi, sarı bir duman gibi sallanıyor, bunun ortasında, o yüz, alevler arasında bir başka alev gibi yükseliyordu. Hiçbir şey işitmiyor, hiçbir şey hissetmiyordum; etrafıma dolan insanları görmüyordum; öteki ellerin, kumar masasına para atmak yahut avuç avuç para almak için, duyargalar gibi birdenbire uzandıklarını görmüyordum. Bilyeyi görmüyor, krupiyenin sesini işitmiyordum; bununla beraber, süregelen her şeyi, bu ellerin içbükey aynasında, bir rüyada görür gibi, coşku ve duygulanımların etkisiyle, daha büyümüş, daha artmış

olarak görüyordum. Bilyenin kırmızıya mı yoksa siyaha mı düştüğünü yahut yuvarlandığını veya durduğunu bilmek için, rulete bakmama gerek yoktu. Kayıp veya kazanç, umutla bekleyiş veya hayal kırıklığı, her evre; tutkunun esiri olan bu çehrenin, sinirlerinde ve hareketlerinde ateşten çizgiler halinde okunuyordu.

"Fakat o sırada, korkutucu bir an oldu. O, ne zamandan beri için için korkarak beklediğim bir an, haddinden fazla gerilen sinirlerimin üstünde bir fırtına gibi bekleyen bir an. Ve sinirlerim, o patlayan fırtınaya katılıp birdenbire sürüklendi.

"Bilye, tekrar, yuvarlak yuvasının içinde, ufacık gürültüler çıkararak yavaşlamıştı. İki yüz dudağın, soluğunu tutup beklediği o saniyenin kalp çarpıntısı bir kere daha duyuldu. Bu sefer, krupiye 'sıfır' diye haykırdı; bir yandan da, dört taraftaki tıngırdayan paraları ve hışırtılı banknotları, çevik küreğiyle topluyordu.

"O anda, o gerilmiş iki el, özellikle korkunç bir hareket yaptı; artık orada var olmayan bir şeyi yakalamak için, ikisi birden âdeta sıçradılar, sonra, can çekişir gibi, masanın üstüne düştüler. Böyle işe yaramaz hale gelirken, bu eller, tabii ki, yer çekimi kanununa tabi olmuşlardı. Fakat sonra, bir kere daha canlandılar; masadan kalkıp bağlı oldukları bedene doğru hızlı hızlı koştular; yabani kediler gibi, gövde boyunca tırmandılar; son bir kırıntı gibi, bir tarafta unutulup kalmış bir para bulunup bulunmadığını anlamak için yukarıyı, aşağıyı, sağı, solu, bütün cepleri araştırdılar. Fakat hep boş dönüyorlardı; onlar, bu boş ve yararsız araştırmayı gitgide daha hararetle tekrar ederlerken, ruletin tablası dönmeye başlamıştı; öteki kumarcılar oyuna devam ediyorlardı; para-

lar şıkırdıyordu, iskemleler kımıldıyordu ve binbir türlü ufak tefek gürültü, salonu dolduruyordu.

"Buruş buruş elbisesinin ceplerinde ve kıyı bucağında herhangi bir para aramak için başını eğercesine dolaşan parmaklar sanki benim parmaklarımmış gibi, bu duygulara istemeye istemeye öyle katılıyordum ki, titriyor, korku içinde sarsılıyordum! Ve birdenbire, adam, ani bir rahatsızlık hisseden ve soluğu kesilmemek için yerinde doğrulan bir kimse gibi, karşımda, ayağa fırladı. İskemlesi, sert bir gürültü ile yere yuvarlandı. Fakat o, bunun farkına bile varmadan ve bu sarsak adamdan hayret ve endişe ile uzaklaşan yanındakilere bile bakmadan, ağır adımlarla masadan ayrıldı.

"Bu manzara karşısında taş kesildim. Çünkü adamın nereye doğru gittiğini derhal anlamıştım: Ölüme gidiyordu. Bu şekilde ayağa kalkan bir insan, herhalde, bir otele, bir meyhaneye, bir kadının yanına, bir tren kompartımanına, yaşamın herhangi bir köşesine değil, belki, kendisini dosdoğru yokluğa fırlatmaya gidiyordu. Bu işkence odasındaki insanların en duygusuzu bile, bu adamın, ne evinden, ne bir bankadan ne de akrabasından olan kimselerden, artık hiçbir yardım beklemediğini; burada, son parasını, hatta yaşamını kumara vermiş olduğunu ve şimdi, sendeleyen adımlarla, neresi olursa olsun bir başka yere, fakat herhalde yaşamın dışına doğru gittiğini, ister istemez anlardı.

"Bu işte, kazancın ve kaybın ötesinde bir şeyin söz konusu olduğunu, başından beri anlamış ve ilk andan itibaren, bunu, sihirle sezercesine hissetmiştim. Fakat bu adamın gözlerinden, yaşamın birdenbire çekildiğini ve henüz yaşam dolu bu çehreye ölüm sarılığı yayıldı-

ğını görünce, içimde, kara bir yıldırım çakar gibi oldu. Onun şekillendirilebilir hareketlerinin o kadar etkisi altındaydım ki, o, güçlükle yerinden kalkar ve sendelerken, ben de ister istemez ellerimle bir yere tutunmak zorunda kaldım. Çünkü daha evvel, onun heyecanı benim damarlarıma ve sinirlerime nasıl işlediyse, şimdi de, sendeleyerek yürüyüşünü, kendi bedenimde öylece hissediyordum. Fakat sonra, kendimi tutamadım, onu takibe mecbur oldum. Ben istemeden, ayaklarım kendiliğinden hareket etti. Bu, tamamen bilinç dışı bir şekilde oldu. Harekete geçen ben değildim, fakat öyle oldu ki, kendi yaptığımın kendim de farkına varmadan, dışarı çıkmak için kumarhanenin girişine doğru seğirttim.

"Adam girişteydi ve görevli, pardösüsünü getirmişti. Fakat onun, kollarını oynatmaya gücü kalmamıştı. Onun için, görevli, sakat bir insanı giydirir gibi, kollarını pardösüsüne güçlükle geçirmesine yardım etti. Adamın, bahşiş vermek için, parmaklarını, alışkan bir tavırla, yeleğinin cebine soktuğunu gördüm. Fakat ceplerini dibine kadar araştırdığı halde, elleri boş çıktı. O zaman, olup bitenleri birden hatırlar gibi oldu.

"Görevliye, rastgele bir şeyler kekeledi ve biraz evvelki gibi, ileri doğru bir hamle yaptı. Sonra *casino*'nun merdivenlerinden, sarhoş gibi sendeleyerek indi. Merdiven başında, görevli ona, önce küçümsemeyle, sonra, halden anlayan bir adam tavrıyla gülümseyerek baktı.

"Bu sahne o kadar heyecan vericiydi ki, orada bulunduğumdan dolayı utandım. Tanımadığım bir kimsenin bu ümitsiz faciasına, bir tiyatro sahnesinin dibinde bulunurcasına tanık olmaktan sıkılarak, ister istemez ba-

şımı öteye çevirdim; fakat içimdeki o içyüzü anlaşılmaz sıkıntı, beni, ani surette, bu adamın peşi sıra gitmeye heveslendirdi. Çabucak eşyamı aldım ve belirli bir şey düşünmeden, makine gibi ve içgüdüsel bir şekilde, karanlığa daldım, o adamın peşinden yürüdüm."

Mrs. C., hikâyesine bir an ara verdi. Konuştuğu müddetçe, karşımda, iskemlesinde, kımıldamadan oturmuş, o kendisine özgü sakinlik ve açıklıkla, âdeta bir çırpıda anlatmıştı. Bu işe hazırlanmış ve olayları özenle sıralamış olan bir kimse ancak böyle yapabilirdi.

İlk defa olarak susuyordu; bir an duraksadı, sonra, hikâyesini bir tarafa bırakarak, birden, doğrudan doğruya sözlerini bana yöneltti.

Bir parça kaygı ile:

"Süregelen bütün olayları, tam bir içtenlikle anlatacağıma, size de, kendi kendime de söz verdim," diye başladı. "Fakat sizden de, içtenliğime tamamen inanmanızı ve hareketime, bugün belki de beni utandıracak gizli sebepler yüklememenizi isteyeceğim. Bu durumda tamamen yanlış bir tahminde bulunmuş olursunuz. Dolayısıyla, şu nokta üzerinde ısrar edeceğim ki, bu kendinden geçmiş kumarcının peşi sıra, alelacele sokağa çıktığım zaman, bu çocuğa, kesinlikle âşık değildim; onu, bir kadının bir erkeği düşünüşü gibi kesinkes düşünmüyordum. Gerçekten de, o zaman kırkını geçmiş bir kadın olan ben, kocamın ölümünden beri hiçbir erkeğe bakmış değildim. Bu, benim için, sonsuz olarak geçmişte kalmış bir şeydi. Bunu size özellikle söylüyorum ve söylemem de

gereklidir. Zira aksi takdirde, daha sonra oluşacak olayların korkunçluğunu anlayamazsınız.

"Diğer taraftan, beni o talihsiz adamın peşinden, o derece karşı koyulamaz bir şekilde sürükleyen duyguya belli bir isim vermek de doğrusu, zordur. Bu harekette öğrenme isteği vardı, fakat özellikle büyük bir korku vardı. Daha doğrusu, bu genç adamın etrafında bir bulut gibi dolaştığını daha ilk saniyede hissettiğim, rahatsız edici bir şeyden korkuyordum. Fakat bu gibi izlenimler, ne çözümlenebilir ne de birbirinden ayırt edilebilir. Özellikle, birbirleriyle, çok sıkı biçimde, çok hızla ve kendiliğinden karmaşık bir hale gelerek oluştukları için, olasıdır ki, bu hareketim, sokakta, bir otomobilin tekerlekleri altına yuvarlanan bir çocuğu tutup kurtarmak için yapılan, tamamıyla içgüdüsel bir davranıştan ibarettir.

"Aksi takdirde, kendileri yüzme bilmeyen kimselerin, boğulan bir adamın yardımına koşmak için bir köprüden suya atlamalarını nasıl açıklayabiliriz? Bunlar, girişimlerinin akılsızca yürekliliğini düşünecek vakit bulamadan, sırf sihirli bir güçle sürüklenip, bir güdü ile itilerek suya atlıyorlar. Ben de, o bahtsız adamı, kumar salonundan kapıya ve kapıdan *casino*'nun önündeki taraçaya kadar, tıpkı bu şekilde, hiçbir şey düşünmeden, hiçbir yargılama yürütmeden, bilinçsizce takip etmiştim.

"Ve eminim ki, benim yerimde siz de, etrafını görecek gözü olan herhangi bir kimse de, bu coşkun öğrenme isteğinden kendinizi kurtaramazdınız.

"Zira pek pek yirmi dört yaşında olan bu delikanlının, bir ihtiyar gibi, güçlükle ve bir sarhoş gibi sendeleyerek, eklemleri gevşemiş ve kırılmış bir halde, merdivenden taraçaya doğru sürüklenmesinden daha acıklı

bir manzara düşünülemezdi. Bir çuval gibi, yığılırcasına, bir banka oturdu. Bu adamın, tam anlamıyla bitmiş olduğunu, bu hareketi bana bir kez daha hissettirdi ve ürperdim. Ancak bir ölü veya bedeninde canlı bir tek kas kalmamış olan bir insan, bu şekilde düşebilir. Geriye doğru devrilen baş, peykenin arkalığı üstünden sarkıyordu; kollar, gevşek ve şekilsiz, yere doğru sallanıyordu. Titrek alevli fenerlerin yarı karanlığında, oradan her geçen, bu adamı mutlaka ölü zannederdi.

"O anda, o saniye içinde, birdenbire nasıl oldu bilmiyorum, fakat ani olarak, elle tutulurcasına görülür bir şekilde, müthiş ve korkunç bir hakikat halinde, onu karşımda, bir ceset olarak gördüm. Cebinde bir revolver bulunduğuna, ertesi sabah, bu cesedi, bu bankın veya bir başka bankın üstüne, cansız ve kanlar içinde uzanmış bulacaklarına, kesinlikle inancım vardı. Çünkü onun, kendini bu peykeye bırakışı, uçuruma düşen ve ancak dibi bulduktan sonra duran bir taşın düşüşünü andırıyordu. Yorgunluk ve ümitsizliği bu kadar fazla anlatan bir vücut hareketi, asla görmemiştim.

"Şimdi, benim durumumu düşününüz. Bu hareketsiz ve olduğu yere yığılmış adamın oturduğu banka yirmi veya otuz adım ötede bulunuyordum. Bir yandan ona yardım etme isteği duyuyordum, diğer taraftan, görgünün ve aldığım eğitimin gereği, sokakta bir yabancıya söz söylemek korkusu, davranışlarımı engelliyordu; ne yapacağımı bilmiyordum. Hava gazı fenerleri, bulutlu semanın altında, donuk ve titrek ışıklarıyla yanıyordu; tek tük yolcular, acele acele gidiyorlardı, çünkü vakit gece yarısına yaklaşmıştı. Dolayısıyla ben, intihar eden birine benzeyen bu adamla, bahçede, âdeta yapayalnızdım.

"Beş defa, on defa, bütün kuvvetimi toplamış, ona doğru ilerlemiştim. Fakat her defasında utancım beni geri çekiyordu. Buna neden, belki de, düşenlerin yardımlarına koşan kimseleri, ekseriya beraber sürükleyip götürdükleri inancını veren o içgüdü, o derin önseziydi. Bu kararsızlık ortasında, durumun çılgınca içyüzünü ve gülünçlüğünü kendim de açıkça hissediyordum.

"Fakat ne bir şey söyleyebiliyor ne de oradan ayrılabiliyor; ne herhangi bir hareket yapmaya ne de onu bırakıp gitmeye olanak buluyordum. Bir insanoğlunun böyle temelden yıkılışı beni öyle etkiliyor ve öyle sarsıyordu ki, görünmeyen bir denizin dalgaları, zamanı binbir tane ufak mırıltıcıkla kemirirken, ben o taraçada neye karar vereceğimi bilmeden, belki bir saat, bitmez tükenmez bir saat, aşağı yukarı dolaşarak vakit geçirdiğimi söylersem, umarım ki, sözüme inanırsınız. Fakat her şeye karşın, söz söylemeye veya harekete geçmeye cesaret bulamıyordum.

"Gecenin kalan yarısını belki böyle beklemekle geçirecektim yahut daha akıllıca bir bencillik, beni sonunda evime dönmeye sevk edecekti. Evet, hatta bu yoksulluk yığınını, galiba, orada kendi haline terk etmeye karar vermek üzereydim ki, daha üstün bir kuvvet, bu kararsızlığıma galip geldi; yağmur yağmaya başlamıştı. Aslında, bütün gece, rüzgâr, denizin üstüne, buhar yüklü iri ilkbahar bulutları yığmıştı. Göğün, yeryüzünü ağır bir baskı altında tuttuğunu, insan, ciğerleriyle ve kalbiyle hissediyordu.

"Birden, yerde bir damla yağmur pıtırdadı ve derhal, rüzgârın önüne katıp sürdüğü ıslak şeritler halinde, sel gibi bir yağmur dökülmeye başladı. Bir kulübenin saçağı altına sığınmaya mecbur oldum. Şemsiyem açık olması-

na rağmen, yere çarptıkça sıçrayan sağanaklar, elbiseme su serpintileri sıçratıyordu. Yere, tok bir gürültü ile dökülen damlaların soğuk zerrelerinin, yüzüme ve ellerime değmekte olduğunu hissediyordum.

"Fakat bu sel gibi yağmura rağmen, zavallı adam, bankın üstünde hiç kımıldamadan, hareketsiz oturuyordu. Bu, o kadar korkunç bir görüntüydü ki, aradan yirmi sene geçtiği halde, bugün bile, bunu sadece aklıma getirmekle boğazım sıkışıyor.

"Su bütün yağmur oluklarından akıyor, dökülüyordu; şehir tarafından, arabaların gürültüsü geliyordu; yakalarını kaldırmış insanlar, sağa sola kaçışıyorlardı. Canlı her şey büzülüyor, korka korka kaçıyor, sığınacak bir yer arıyordu.

"Her tarafta, insanın ve hayvanın, gemi azıya almış doğa öğeleri karşısındaki korkusu hissediliyordu. Yalnız o siyah insan yığını, bankın üstünde kımıldamadan yatıyordu.

"Bu adamın hislerini, davranışlarıyla, şekillendirerek ifade etmek gibi sihirli bir güce sahip olduğunu evvelce söylemiştim.

"Fakat bu çaresizliği, bu kendini tamamen bırakışı, bu canlı ölümü, yeryüzünde hiç, hiçbir şey; şakır şakır yağan yağmur altındaki bu cansız ve hissiz duruş kadar, rastgele bir yere sığınmak için gereken birkaç adımlık mesafeyi yürümek üzere kalkamayacak düzeyde fazla olan bu yorgunluk kadar; kendi varlığına karşı olan bu son derece büyük boşvermişlik kadar kuvvetle ifade edemezdi. Tek bir hareket yaparak kendisini koruyamayacak derecede fazla gevşek, fazla yorgun olan ve tufan gibi yağmurun altında bile bile ıslanan bu canlı insan kadar

etkili ve güçlü bir şekilde, ne Michelangelo, ne Dante, hiçbir heykeltıraş ve hiçbir şair, bu en büyük zavallılık halini, en büyük yeryüzü zavallılığını bana asla anlatmamıştı.

"Elimde değildi, başka türlü davranamadım. Bir sıçrayışta, yağmurun ıslak bir değnek gibi dökülen sert damlaları altından geçtim, her tarafından sular akan bu insan yığınını, bankın üstünde sarstım.

"Kolunu tutarak:

'Geliniz!' dedim.

"Sabit bakışlarla ve güçlükle yüzüme baktı, ağır ağır, bir hareket yapmak ister gibi oldu. Fakat amacımı anlayamıyordu.

"Ceketin sırsıklam kolunu tekrar çektim ve bu sefer âdeta öfkeyle:

'Geliniz,' dedim.

"O zaman yavaş yavaş ayağa kalktı. İstençsizdi ve sendeliyordu.

'Ne istiyorsunuz?' diye sordu.

"Bu soruya cevap bulamadım; çünkü bu adamla birlikte nereye gideceğimi ben de bilmiyordum. Amacım, onu sadece bu soğuk yağmur sağanağının altından çekip almak, bu adamı, umutsuzluğun son sınırı içinde orada tutan, intihara benzer, bilinçsiz boşvermişlikten kurtarmaktı.

"Kolunu bırakmadım; bu insan külçesini çeke çeke, çiçekçinin kulübesine kadar getirdim. Bu kulübenin damındaki hafif çıkıntı, onu, sert rüzgâr darbeleriyle savrulan suların azgın saldırısından bir dereceye kadar koruyabilirdi. Bunun dışında bir şey bildiğim, bir şey istediğim yoktu. İlk düşüncem, sadece bu adamı, kuytu bir yere, kuru bir yere sığındırmak olmuştu.

"Ve bu korunaklı, ufacık yerde, ikimiz yan yana duruyorduk. Arkamızda, yalnız, kulübenin kapalı duvarı, tepemizde yalnız, bizi yağmurdan koruyan dam vardı. Bu dam çok küçüktü ve arkası kesilmeyen yağmur, damın altına hain hain sokuluyor, durmadan savurduğu ani soğuk su sağanaklarıyla, giysilerimizi, yüzümüzü ıslatıyordu. Durum, dayanılmaz bir hal almaya başlamıştı.

"Her şeye rağmen, bu üstü başı sırsıklam yabancı adamın yanında daha fazla duramazdım. Diğer taraftan, onu sürükleyip getirdikten sonra, kendisine hiçbir söz söylemeden, oracıkta bırakıvermek de kolay değildi. Kesinlikle bir şey yapmak gerekiyordu; yavaş yavaş, açık ve kesin bir fikir edinebildim: Onu bir araba ile oteline götürüp, kendim de otele dönmek. Yarın, elbette başının çaresine bakardı. Bunun üzerine yanımda hareketsiz duran ve azgın geceye sabit bakışlarla bakan bu adama:

'Nerede oturuyorsunuz?' diye sordum.

'Evim yok... Nice'den bu akşam geldim. Evime gidilemez.'

"Son cümlenin manasını ilk anda anlayamadım. Sonra sonra anladım ki, bu adam beni şey zannetmişti... şey... Geceleyin, talihli kumarbazlardan yahut sarhoşlardan biraz para koparmak ümidiyle, *casino*'nun etrafında, sürü sürü dolaşan kadınlardan biri zannetmişti.

"Ancak, başka ne düşünebilirdi? Sonuç olarak, şimdi bile, size bunu anlatırken, davranışımdaki bütün sıra dışılığı, bütün tuhaflığı kendimde hissediyorum. Onu, üzerinde oturduğu banktan zorla kaldırışım ve hiç duraksamadan sürükleyişim, cidden, kibar bir kadına yakışır hareket olmadığı için, adam, benim hakkımda başka nasıl bir düşünceye sahip olabilirdi?

"Fakat bunu önce düşünmedim. Onun, hakkımdaki yanlış düşüncesinin korkunçluğunu sonradan, iş işten geçtikten sonra anladım. Aksi takdirde, onun yanlış kanısını destekleyebilecek olan şu sözleri kesinlikle söylemezdim. Gerçekten de, bu adama:

'Pekâlâ, bir otelde bir oda tutarız,' dedim. 'Burada kalamazsınız. Bir tarafta mutlaka bir sığınacak yer bulmalısınız.'

"Fakat bu sözü söyler söylemez, onun, hakkımdaki feci yorumunu anlamıştım. Çünkü yüzünü bana dönmeden, bir parça alaycı bir eda ile şu cevabı vermişti:

'Hayır, odaya ihtiyacım yok, artık hiçbir şeye ihtiyacım yok. Yorulma, benden bir şey koparamazsın. Yanlış kapı çaldın, param yok.'

"Bu söz, dokunaklı bir ilgisizlikle ve ürkütücü bir eda ile söylenmişti. Ve adamın durumu; iliklerine kadar ıslanmış, ruhu bitkin, sırsıklam bir adamın, kulübenin duvarına o gevşek gevşek yaslanışı bende öyle bir etki yarattı ki, bayağı ve budala bir düşünceyle, bu sözlerden bir onur kırıcı anlam çıkaracak vakit bulamadım. Duyduğum tek his, onun, kumar salonundan sendeleyerek çıktığını gördüğüm vakit ve bu hayal bile edilemeyecek bir saatlik zaman içerisinde sürekli duyduklarımdan ibaretti. Şurada, genç, yaşam dolu bir insanoğlunun ölmek üzere olduğunu, onu kurtarmanın benim görevim olduğunu düşünüyordum. Yanına yaklaştım.

'Para meselesini düşünmeyin, gelin,' dedim. 'Burada kalamazsınız, size nasıl olsa bir yer bulurum. Hiçbir şeyle ilgilenmeyin; yalnızca, gelin.'

"Başıyla bir hareket yaptı. Yağmur, etrafımızda soğuk bir sesle dökülürken ve sağanak, şapırtılı sularıyla ayak-

larımızı ıslatırken, ben, onun karanlıkta, ilk defa olarak yüzümü görmeye çalıştığını hissettim. Bedeni de, uyuşukluktan ağır ağır uyanır gibi oluyordu.

"Önerimi kabul etti:

'Peki, nasıl istersen,' dedi. 'Benim için her şey aynı... Öyle ya, neden olmasın? Haydi, gidelim.'

"Şemsiyemi açtım; yanıma geçti ve koluma girdi. Bu ani samimiyet bana pek çirkin geldi. Evet, korktum; yüreğimde, ta derinden bir korku duydum. Fakat hareketine mâni olmak cesaretini bulamadım. Çünkü onu şimdi geri çevirecek olursam uçuruma düşecekti ve o zamana kadar ne yaptımsa hepsi boşa gidecekti. *Casino* istikametinde birkaç adım ilerledik.

"Bu genci nereye götüreceğimi bilmediğimi ancak o zaman kavrayabildim. Kısa bir düşünceden sonra, en iyisi, onu bir otele götürmek, oda kirasını ödeyip ertesi gün Nice'e dönebilmesi için eline biraz para sıkıştırmak olduğu yargısına vardım. Başka şey düşünmüyordum. Ve o sırada, *casino*'nun önünden arabalar acele acele geçtikleri için birini çağırdım, bindik. Arabacı nereye gideceğimizi sorunca, verecek cevap bulamadım. Fakat yanımda oturan, tepeden tırnağa sırsıklam ıslak, üzerinden sular akan adamın, iyi otellerden hiçbirine kabul edilmeyeceğini, birdenbire düşündüm; sonra da, deneyimsiz bir kadın olduğum için, durumumdan kuşkulanılması olasılığını aklıma getirmedim. Arabacıya:

'Küçük otellerden, hangisi olursa olsun, birisine çek,' cevabını vermekle yetindim.

"Arabacı, lakayt, yağmurdan sırsıklam, atını sürdü. Yanımda oturan yabancı adam susuyordu. Tekerlekler suların içinde şapırdıyor, yağmur, camları şiddetle

kamçılıyordu. Tabuta benzeyen, bu ışıksız, karanlık dört köşe saha içinde, bir cesede eşlik ettiğim hissine kapılıyordum. Bu sessiz yol arkadaşlığının tuhaflığını ve ürküntüsünü azaltmak için düşünmeye, söyleyecek bir laf bulmaya çalışıyor, fakat başarılı olamıyordum.

"Birkaç dakika yol aldıktan sonra araba durdu. Önce ben indim, arabacının parasını verdim. Bu esnada, yabancı adam, uyuklaya uyuklaya, araba kapısını kapatmakla uğraşıyordu.

"Şimdi, tanımadığım bir küçük otelin kapısı önündeydik. Tepemizde, camdan bir küçük saçak, zifirî karanlık geceyi, korkunç bir tekdüzelikle lime lime didikleyen yağmurdan bizi koruyordu.

"Yabancı adam, yer çekimi kanununa teslim olarak, elinde olmadan duvara dayanmıştı. Sular, sırsıklam şapkasından, buruşuk giysilerinden, bir yağmur oluğundan akarcasına dökülüyordu. Orada, sudan çıkarılmış ve zihnini hâlâ toplayamamış bir batık gibi duruyor ve üstünden başından dökülen damlalar, duvara dayandığı daracık yerde bir gölcük oluşturuyordu. Fakat silkinmek, üzerinden alnına ve yüzüne, sürekli damlalar dökülen şapkasını çıkarmak için en küçük bir gayret göstermiyordu. Orada, tam bir hissizlik içinde duruyordu. Bu yıkılışın beni ne kadar üzdüğünü size anlatamam.

"Fakat artık harekete geçmek gerekiyordu. Elimi cebime soktum:

'Şu yüz frangı alın,' dedim. 'Bir oda kiralarsınız, yarın sabah da Nice'e dönersiniz.'

"Hayretle yüzüme baktı.

"Duraksamasını gördükten sonra üsteleyerek devam ettim.

'Sizi, kumar salonunda seyrettim. Bütün paranızı kaybettiğinizi biliyorum ve bir delilik etmek üzere olmanızdan korkuyorum. Bir yardımı kabul etmek ayıp değildir. Haydi, alın.'

"Fakat o, kendisinden hiç beklemediğim bir kuvvetle elimi itti.

'Sen iyi bir kızsın,' dedi. 'Fakat paranı israf etme. Bana yapılacak hiçbir yardım kalmamıştır. Bu gece, uyumuşum uyumamışım, hiç farkı yok. Yarın her şey bitmiş olacak. Yapılacak hiçbir şey kalmamıştır.'

"Israr ettim:

'Hayır, bu parayı almanız lazım. Yarın başka türlü düşüneceksiniz. Şimdi otele gidin ve rahat rahat uyuyun. Gece, insanın aklını başına getirir. Eşyanın görünüşü, geceleyin, gündüz gibi değildir çünkü.'

"Ancak, parayı tekrar kendisine uzattığım zaman, elimi âdeta sertlikle itti ve boğuk bir sesle:

'Hiç faydası yok,' dedi. 'Bu adamların odasını kana bulamaktansa, işimi dışarıda görürüm daha iyi. Bana, yüz frangın da bir faydası olmaz, bin frangın da. Artacak birkaç frankla gene *casino*'ya giderim ve cebimde ne varsa hepsini kaybetmeden çıkmam. Bu işe tekrar başlamanın ne faydası var? Artık bıktım.'

"Bu boğuk sesin, ruhumun derinliğinde yaptığı etkiyi hayal edemezsiniz; fakat durumumu göz önüne bir getirin. İki adım ötenizde, genç, taze, yaşam ve sağlık dolu bir insan var ve siz biliyorsunuz ki, bütün gücünüzü harcamazsanız, bu düşünen, konuşan ve soluk almakta olan genç, iki saat sonra bir cesetten ibaret kalacak. Bunu düşündükçe, onun bilinçsiz direnişini kırmak için, çılgınca bir istek duyuyordum. Kolunu yakaladım.

'Bu kadar delilik yeter!' dedim. 'Otele girip bir oda tutacaksınız, yarın sabah gelip sizi alacağım, gara götüreceğim. Buradan gitmeniz lazım; hemen yarın evinize dönmelisiniz. Biletinizi kendim elinize verip sizi trene bindirmedikçe rahat edemeyeceğim. İnsan, genç yaşta, birkaç yüz yahut birkaç bin frank kaybetmekle canına kıymaz. Korkak bir hareket olur bu; budalaca bir öfkeye kapılmak olur. Yarın bana hak vereceksiniz.'

"Gayet acı ve alaycı bir tavırla cevap verdi:

'Yarın! Yarın! Yarın nerede bulunacağımı biliyor musun? Ben kendim de biliyor muyum? Doğrusu bunu ben de bir parça merak etmeye başladım. Hayır, evine dön yavrum, zahmet etme ve paranı sokağa atma.'

"Fakat ben dinlemedim. İçimde düşkünlüğe benzer, tutkuya benzer bir şey vardı. Adamın elini şiddetle yakaladım ve banknotu zorla avucuna koydum.

'Alın şu parayı, derhal otele girin,' dedim.

"Bunu söyledikten sonra, kesin bir kararla çıngırağa uzandım ve çektim.

'İşte,' dedim, 'zili çaldım, görevli gelecek. Yukarı çıkar, yatarsınız. Yarın saat dokuzda sizi otelin önünde bekleyeceğim ve derhal gara götüreceğim, üst tarafını düşünmeyin, evinize dönebilmeniz için ne gerekiyorsa yapacağım. Fakat şimdi, gidin, güzel güzel uyuyun ve hiçbir şey düşünmeyin.'

"O sırada, içeriden, kilide sokulan anahtarın sesi geldi ve bir otel görevlisi kapıyı açtı.

"O zaman, genç adam, birdenbire, sert, azimli ve kırıcı bir sesle bana:

'Gel!' dedi.

"Ve bileğimde, parmaklarının demir gibi baskısını hissettim. İçimi korku kapladı. Öyle korktum, yıldırımla vurulmuş gibi öyle kötürümleştim ki, aklım başımdan gitti. Kendimi korumak, kurtulmak istiyordum. Fakat irademi kullanamıyordum ve takdir edersiniz ki, orada, sabırsızlanan kapıcının karşısında bir yabancı adamla çekişmekten utanıyordum. Bunun üzerine, böylece kendimi birdenbire otelin içinde buldum. Konuşmak, bir şey söylemek istiyordum, fakat sesim, boğazıma tıkılıp kalıyordu. Adamın eli, kuvvetle ve zorbalıkla kolumu kavramıştı. Beni çekerek götürdüğünü hayal meyal fark ettim ve kendimi merdivenin üst başında bulduğum zaman, oraya niçin çıktığımı anlayamadım. Kilitte bir anahtar döndü.

"Ve birdenbire, ismini bugün dahi bilmediğim, rastgele bir otelde, yabancı bir odada, o yabancı adamla yalnız kaldım."

Mrs. C. tekrar sustu ve birdenbire ayağa kalktı; sesine, artık hiç hâkim değil gibi görünüyordu. Pencereye gitti, birkaç dakika dışarıyı seyretti, belki de, sadece, alnını soğuk cama dayamıştı. Bunu iyice anlamak cesaretini gösteremedim, çünkü heyecan içinde bulunan ihtiyar kadını incelemek benliğime ağır geliyordu. Dolayısıyla, oturduğum yerde, sesimi çıkarmadan, hiç soru sormadan, hiç gürültü etmeden bekledim. Neden sonra, Mrs. C. sakin bir yürüyüşle geldi, karşıma oturdu.

"İşte, en zor tarafını artık söyledim. O ana kadar, bu yabancı adamla, bu odada bulunmayı zerre kadar düşünmemiştim, irademe gerçekten sahip olmadığımı ve

bilinçten yoksun bir halde, sürdürdüğüm dürüst yaşam yolundan o vaziyete, ayağımın altındaki bir çukura düşercesine ani olarak düştüğümü bir kere daha söylersem, tüm kutsal inançlarımla namusum adına ve çocuklarımın başına yemin ederek söylersem, umarım ki sözüme inanırsınız. Size karşı ve kendime karşı gerçeği söyleyeceğime yemin etmiştim. Bu yüzden, başka herhangi bir duyguyla ya da kişisel bir duyguyla değil, sırf bu gence yardım etmek arzusuyla, âdeta tutku derecesine gelen bu arzuyla, yani tamamen isteksiz ve ileride neler oluşacağına dair hiçbir fikre sahip olmadan bu acıklı duruma yuvarlanmış bulunduğumu bir kere daha tekrar edeyim.

"Müsaade ediniz de, o dakikadan itibaren, o odada cereyan eden hali anlatmayayım; o gecenin tek saniyesini unutmadım ve unutmayacağım. Çünkü orada, bir insanın yaşamını kurtarmak için kendisiyle mücadele ediyordum; evet, tekrar ediyorum, o mücadelede, bir insanın yaşaması veya ölmesi söz konusuydu.

"Bu yabancının, yarı yarıya bitmiş bu adamın, son kurtuluş çaresine, ölüm tehlikesiyle karşılaşmış bir kimsenin bütün taşkınlığı ve bütün tutkusuyla sarıldığını, ayrı ayrı tüm sinirlerimle ve haddinden fazla kesin bir şekilde hissediyordum. Ayaklarının altında bir uçurumun açıldığını hisseden bir insan gibi bana sarılıyordu. Ben ise, onu kurtarmak için, elimde bulunan bütün olanakları, bütün yeteneğimi kullanıyordum.

"Hayatta, böyle bir an bir tek defa yaşanabilir ve bu da milyonlarda bir kişinin başına gelebilir. Bu müthiş olay olmasaydı, terk edilmiş bir insanın, bitmiş bir insanın, ona yaşam veren kanının en küçük kırmızı damlasını, son bir defa daha, ümitsizliğinin verdiği nasıl

büyük bir kuvvetle, nasıl taşkın bir hırsla korumak istediğini kesinlikle bilemeyecektim. Yirmi sene müddetle, yaşamın bütün kötücül güçlerinden uzak bulunduğum için, doğanın, bazen, kendinde var olan bütün sıcaklığı ve soğukluğu, yaşamı ve ölümü, mutluluğu ve mutsuzluğu; bir iki küçük ve geçici umutta yoğunlaştırışındaki büyüklüğü ve olağanüstülüğü kesinlikle anlayamayacaktım. Ve o gece, çatışmayla, konuşmayla, tutkuyla, öfkeyle ve kinle, yalvarmalarla ve gözyaşlarıyla, sarhoşlukla öyle dolu geçti ki bin sene devam etti sandım ve biz –birisi ruhunda ölüm öfkesini taşıyan, öteki önseziden mahrum, birbirine sarılmış, uçurumun dibine doğru sendeleyen bu iki insan– bu öldürücü savaştan, bambaşka, tamamen değişmiş, başka bir ruhla ve başka duygularla çıktık.

"Fakat bunu söylemeyeceğim. Bunu yapamam ve yapmak istemem. Bununla beraber, ertesi sabah uykudan uyandığım dakikanın, nasıl benzersiz bir an olduğunu, size kısaca anlatmam gerekiyor.

"Eşine hiç rastlamadığım, derin, karanlık, kurşun gibi ağır bir uykudan uyandım. Gözlerimi açıncaya kadar aradan uzun bir zaman geçti ve ilk gördüğüm şey, tepemde, tanımadığım bir odanın tavanı oldu; bir parça daha araştırınca, yabancı, bilmediğim, iğrenç bir yer, içine nasıl olup da düştüğümü anlayamadığım bir yer gördüm. Önce bunun sadece bir rüya olduğuna inanmaya çalıştım; o çok ağır ve çok karışık uykunun sonunda gelen daha belirli, daha berrak bir rüya. Fakat pencerelerin önünde, güneşin, parlak, yadsınamayacak kadar gerçek ışığı, sabah ışığı parlıyordu; sokağın uğultusu, araba tekerleklerinin sesi, tramvayların çanı ve insanların gü-

rültüsü işitiliyordu. Ve şimdi, rüya görmediğimi, uyanık olduğumu biliyordum.

"Aklımı başıma toplamak için ister istemez doğruldum ve orada... Gözlerimi yanıma çevirince... Orada, geniş yatağın içinde, yanı başımda uyuyan yabancı bir erkek gördüm. Duyduğum dehşeti size kesinlikle tarif edemem... Bu adam bir yabancıydı, hiç tanımadığım, tamamen yabancı, yarı çıplak bir erkekti.

"Hayır, bu dehşet tarife sığmaz, biliyorum. Bunu öyle kuvvetle duydum ki, kendimden geçtim. Fakat bu kendimden geçiş, bütün hislerimi kaybettiren gerçek bir baygınlık değildi. Her şeyi, hem bütün açıklığıyla, hem açıklaması olanaksız bir şekilde, yıldırım hızıyla kavradım ve kendimi, kuşkulu bir yer olduğu besbelli bir otelin bilmediğim yatağında, tamamıyla yabancı bir insanla birlikte görünce, tiksinti ve utanç, içimde ölümden başka arzu bırakmadı. Hâlâ, iyiden iyiye hatırlıyorum. Kalbim durdu; nefesimi tuttum: Bu suretle, yaşamıma ve bilhassa bilincime, her şeyi kavrayan, gene de hiçbir şey anlayamayan, açık, korkunç derecede açık bilincime sanki son verecektim.

"Yatağa uzanmış, bütün vücudum buz gibi donuk, bu vaziyette ne kadar zaman kaldığımı kesinkes bilmiyorum. Ölüler de tabutlarında, tıpkı böyle kaskatı yatarlar. Yalnız, biliyorum ki gözlerimi kapamıştım ve bütün bu hallerin doğru olmaması, bütün bunların gerçek olmaması için, rastgele, bütün ilahi güçlere yalvarıyordum. Fakat keskinleşen hislerim, hiçbir ümide yer bırakmıyordu; bitişik odada konuşan insan sesleri, akan su sesleri işitiyordum. Dışarıda, koridorda yürüyenler vardı ve

bunların her birisi, sinirlerimin, zalim bir uyanıklık hali içinde bulunduğuna kesin bir işaretti.

"Bu korkunç durumun ne kadar devam ettiğini söyleyemeyeceğim. Çünkü bu gibi anlar, yaşam saniyelerinin ölçüsüne uymaz. Fakat birdenbire, başka bir korkuya kapıldım: adını bile bilmediğim bu yabancı adamın uykudan uyanıp benimle konuşması korkusu; yabani, güçlü bir korku. Ve derhal anladım ki, benim için bir tek çare vardı: Giyinmek, o uykudan uyanmadan kaçmak. Ona bir daha gözükmemek. Onunla bir daha konuşmamak. Vaktinde kaçmak; ilk trenle bu memleketten çıkmak: Gerçek yaşamıma ne şekilde olursa olsun tekrar kavuşmak, otelime dönmek, bu uğursuz yerden ayrılmak, bu adamla bir daha karşılaşmamak; onun gözlerini görmemek, şahit, zanlı ve suç ortağından kurtulmak için. Bu düşünce, baygınlığıma galip geldi. Gayet dikkatli, bir hırsız gibi kaçamaklı hareketlerle, yataktan kalktım ve gürültü etmemek için ufacık adımlarla ilerleyerek giysilerime uzandım.

"Yabancı adamın uyanmasından her an korktuğum için son derece dikkatle giyindim. Tamamıyla hazırlanmış, amacıma ermiştim. Yalnız, şapkam henüz öte tarafta, yatağın öbür ucundaydı. Onu oradan almak için, ayaklarımın ucuna basa basa yaklaşırken, tam o anda, başka türlü davranmak olanağı bulamadım: Bir yamacın tepesinden taş düşer gibi yaşamıma düşen bu adamın yüzüne, elimde olmaksızın bir daha göz atmak zorunluluğunu duydum... Yalnız, bir kerecik bakmak istiyordum, fakat... Gariptir, orada uyuyan yabancı genç, bana hakikaten yabancı göründü. İlk anda, bir gün evvelki çehreyi görmedim. Doğrusu, son derece heyecana kapılmış olan

bu adamın, tutkuyla gerilen, kasılan, titreşimlerle altüst olan yüz hatları silinmiş gibiydi. Orada, karşımda uzanmış yatan adamın başka bir yüzü, çocuk gibi bir yüzü vardı. Bu küçük erkek çocuk yüzünde, cidden, saflık ve içtenlik ışığı vardı. Daha dün dişler arasına sıkışmış ve kısık duran dudaklar, tatlı tatlı açılmış, gülümsemeyle yarı yarıya yuvarlak hale gelmiş, rüya görüyordu; kumral saçların yumuşak bukleleri kırışıksız alnına dökülüyor ve soluğu, dinlenme halindeki bedenin üstünden, göğüsten çıkan hafif dalgacıklar gibi geçiyordu.

"Keskin bir açgözlülüğün ve tutkunun bir insan yüzündeki görünümünü, kumar masasında oturan bu yabancı adamın çehresindeki kadar kuvvetli ve olabildiğince belirgin bir şekilde hiçbir zaman gözlemlemediğimi evvelce söylemiştim; belki hatırlarsınız. Şimdi de diyeceğim ki, bebeklik uykularını uyurlarken, etraflarında çoğunlukla, meleklere özgü nurlu bir sakinlik görülen çocuklarda bile, bu kadar duru bir saflık belirtisi, gerçekten mutlu bir uyku görmemiştim. Bu çehrede, bütün hisler, eşsiz bir kıvraklıkla kendini gösteriyordu ve şimdi, bu yüzde, bir cennet sakinliği, bütün ruh sıkıntılarından bir kurtuluş, bir hafiflik ve serbestlik görünümü vardı.

"Bu şaşırtıcı görünüm karşısında, her türlü sıkıntıyı, her türlü korkuyu, üzerimden ağır bir kara elbise atar gibi attım. Utancım kalmamıştı, hayır, âdeta mutluydum. Bu şaşılası ve akıl ermez olay, birdenbire nazarımda bir anlam kazanmıştı. Burada, bir çiçek gibi rahat ve sakin yatan, bu narin ve güzel gencin, benim özverim olmasa, kim bilir nerede, hangi kayanın üstünde, parçalanmış, kan içinde, yüzü paramparça, cansız ve gözleri

apaçık bulunacağını düşününce seviniyor, gurur duyuyordum. Onu kurtarmıştım; kurtulmuştu! Ve şimdi, öz çocuklarım dünyaya gelirken çektiğim acıdan daha fazla bir acıyla yaşam verdiğim bu uykudaki gence, -başka anlatım şekli bulamıyorum- bir anne gözüyle bakıyordum. Ve eski püskü eşya ile dolu bu pis odanın ortasında, bu iğrenç ve kirli otelde, kilisedeymişim gibi bir hisse kapılıyor, bir ruh ferahlığı duyuyordum. Bütün hayatımda yaşadığım en korkunç andan, ruhumda, o ana eş bir başka an, çok şaşırtıcı ve çok kuvvetli bir an doğuyordu.

"Fazla gürültü mü etmiştim? Farkına varmadan konuşmuş muydum? Bilmiyordum. Her nedense, uyuyan genç birdenbire gözlerini açtı. Korktum ve ani şekilde geriledim. Evvelce benim yaptığım gibi, hayretle etrafına bakındı ve karışıklıklarla dolu kocaman bir derinlikten, güçlükle çıkar gibi oldu. Bakışları bu yabancı ve bilinmeyen odanın içini dolaşıyordu. Sonra, şaşkınlıklar içinde, bana dikilip kaldı. Fakat o daha söz söyleme yahut aklını başına toplama olanağını bulmadan, ben kendime gelmiştim. Bir tek söz söylemesine, bir soru sormasına, saygısız bir kelime etmesine meydan vermemek gerekirdi. Dün ve bu gece geçen olaylardan hiçbiri tekrar etmemeli, konuşulmamalı, tartışılmamalıydı. Kendisine, çabuk çabuk:

'Ben gidiyorum,' dedim. 'Siz, burada kalın ve giyinin. Öğleyin sizi *casino*'nun kapısında bulurum ve yapılması gereken şeylerin hepsini yaparım.'

"Ve o bir kelime söylemeye vakit bulamadan, ben, bu odayı artık görmemek için kaçtım; içinde, geceyi birlikte geçirdiğim yabancı adamın ismi gibi, adını bilmediğim bu otelden dışarı, başımı çevirmeden, koşa koşa çıktım."

Mrs. C., nefes alacak kadar kısa bir zaman için hikâyesine ara verdi. Fakat sesindeki heyecan ve acı tamamen kaybolmuştu. Yokuşu önce güçlükle tırmanan, fakat tepeye vardıktan sonra, yamacı, atik ve çevik inen bir araba gibi, şimdi sözleri kanatlanıyordu.

"Kısaca, sabah ışıklarıyla dolu sokaklardan geçerek otelime koştum. Şimdi, içimdeki her türlü keder duygusu nasıl silinmişse, gökteki bulutları da, fırtına öylece dağıtmıştı. Unutmayınız ki, size evvelce bir şey anlatmıştım, kocam öldüğünden beri, yaşama tamamen küstüğümü söylemiştim. Çocuklarımın bana ihtiyacı yoktu, kendimle de meşgul olmuyordum. Belirli bir hedefi olmayan her yaşam, bir hatadır. Halbuki hiç yoktan, ilk defa olarak bir görevle karşılaşıyordum. Bütün güçlerimi bir araya getirerek bir adamı kurtarmış, yok olmaktan çekip çıkarmıştım. Bu görevi iyi bir sonuca ulaştırmak için ufak bir engeli aşmaktan başka iş kalmamıştı.

"Otelime geldim. Sabahın ancak dokuzunda geldiğimi görmekten oluşan şaşkınlığı anlatan kapıcının bakışı, beni hiç üzmeden, üzerimden kaydı, geçti. Hissettiğim utançtan ve kederden eser kalmamıştı. Belki de, yaşama arzumun ani şekilde bir dirilişi, hayatımın yararlı olduğuna dair edindiğim yeni bir inanç, damarlarımda sıcak ve bol bir kanın dolaşımını sağlamaktaydı.

"Odama varınca, çabucak giysi değiştirdim. Farkına varmadan yas giysimi çıkarıp açık renk bir elbise giymiştim. Bunu sonradan fark ettim. Para almak için bankaya gittim. Trenlerin hareket saatlerini incelemek için alelacele gara koştum. Beni bile hayrete düşüren bir

kararla, daha başka bir iki işi ve birkaç randevuyu halletim. Kaderin bana bıraktığı bu adamın, memleketine dönüşünü ve kesin şekilde kurtuluşunu sağlamaktan başka yapacak işim kalmamıştı.

"Doğrusunu söylemek gerekirse, şimdi onunla karşılaşmak için enerjiye ihtiyacım vardı. Çünkü bir gün önce olan olaylar, karanlıkta, bir girdap içinde, sele kapılmış giden iki taşın birdenbire çarpışması biçiminde oluşmuştu. Birbirimizin yüzünü henüz görüp tanımıştık; hatta yabancı adamın beni, tekrar gördüğü zaman tanıyacağından bile emin değildim. Bir gün önceki buluşmamız bir rastlantı, bir sarhoşluk, yolunu şaşırmış iki varlığın kapıldığı bir doğaüstü delilik eseriydi. Fakat bugün, ona, dünkünden daha açık görünmem gerekiyordu; çünkü şimdi, gün ışığının acımasız parlaklığında, onun yanına, insan olarak kendi kişiliğim ve kendi çehremle yaklaşmak zorundaydım.

"Fakat bütün bunlar, benim sandığımdan daha kolay oldu. Belirlenen saatte ben *casino*'ya henüz yaklaşmıştım ki, bir bankta oturan genç bir adam yerinden kalktı ve bana doğru koştu. Çok anlamlı hareketlerinin her birisinde ne kadar içgüdüsel, ne kadar çocukça, ne kadar safça hal varsa, şimdiki hayretinde de aynı şey vardı. Bakışlarında, gönül borcu dolu ve aynı zamanda saygılı bir sevinç parlaklığı ile bana doğru koşuyordu. Bakışlarım onunla karşılaştığı zaman, benim gözlerimde bir şaşkınlık belirtisi sezince, utanarak yere baktı. Ah! Gönül borcu denilen şey, insanlarda ne kadar seyrek olarak görülüyordu. Bunu en fazla hissedenler de, belirtmek için en uygun anlatımı bulamazlar. Şaşarlar ve susarlar.

"Fakat bu adamda, Allah'ın, esrarengiz bir heykeltıraş gibi, sezgilerini, duygulu, güzel ve sanki şekle büründürülmüş bir anlatıma sahip, tüm davranış biçimleriyle bezendirdiği bu gençte, gönül borcu ifadesi, bedeninden yayılırcasına ortaya çıkıyordu.

"Çocuk başını andıran ince alnı, alçak gönüllülükle, elime doğru eğildi, dudakları parmaklarıma hafifçe dokunarak, elimi saygıyla öptü, bir dakika kadar bu şekilde kaldı. Sonra, geriledi, sağlığımı sordu, sevecenlikle yüzüme baktı. Her söylediği sözde öyle bir görgü ve incelik izleri vardı ki, birkaç dakika içinde hiçbir kaygım kalmadı.

"Ve kendi ruhsal huzurumun yansımasıymış gibi, doğa da, etrafımızda tamamen huzur bulmuş, pırıl pırıldı. Bir gün önce öfkeli olan deniz o kadar sakin, sessiz ve duru görünüyordu ki, sahili çevreleyen ufacık dalgaların altında, her çakıl, bizim bulunduğumuz noktadan görülecek kadar berrak, beyaz pırıltılar saçıyordu. *Casino*, o cehennem uçurumu, bulutları süpürülmüş gökyüzüne yükseliyordu; bir gün evvel, şakırtılı yağmurdan korunmak için saçağı altına sığındığımız kulübe, şen bir çiçekçi dükkânı olmuştu; orada, parlak renkli bir bluz giymiş genç bir kızın sattığı beyaz, kırmızı, yeşil ve rengârenk, karmakarışık, alacalı, koca koca çiçek ve yeşillik demetleri vardı.

"Yabancı adamı, küçük bir lokantada yemeğe davet ettim. Delikanlı, orada bana, acıklı serüvenini aktardı. Anlattığı şey, yeşil masanın üstünde onun titreyen ve sinirli sinirli oynayan ellerini gördüğüm zamanki ilk önsezimi tamamen doğruluyordu.

"Polonya sınırındaki Avusturya'nın eski soylu ailelerinden birine mensuptu. Hariciye mesleğine girmek

arzusundaydı. Tahsilini Viyana'da yapmış, bir ay evvel de, ilk sınavını, olağanüstü parlak bir şekilde kazanmıştı. Yüksek rütbeli bir kurmay subayı olan amcası, o günü kutlamak için, kendisiyle birlikte oturan yeğenini, araba ile Prater'e, at yarışına götürmüştü.

"Amca, yarışta kazanmıştı; üst üste üç defa kazanmıştı, bu suretle aldığı bir büyük tomar banknotu cebine koyup yarış yerinden ayrılmışlar, sonra, şık bir lokantada akşam yemeği yemişlerdi. Ertesi gün, geleceğin diplomatı, sınavı kazanmasının ödülü olarak, babasından, her ay gönderdiği tutara eşit bir para almıştı. İki gün evvel olsa, bu para, gözüne çok büyük görünecekti, fakat şimdi, at yarışındaki kazanç kolaylığı karşısında, anlamsız ve pek ufak görünmüştü. Bu nedenle, öğle yemeğini yer yemez, tekrar yarış yerine gitti; hırsla, inatla oynadı ve bir talih ya da talihsizlik eseri olarak, son yarıştan çıktığı zaman, koyduğu paranın üç mislini almış bulunuyordu.

"O andan itibaren, kâh at yarışlarında, kâh kahvehanelerde ve kulüplerde, kumar tutkunluğu onu kavramış, zamanını, derslerini, sinirlerini ve bilhassa parasını kemirmeye başlamıştı. Rahat rahat düşünmek, uyku uyumak, hatta iradesine sahip olma olanağından yoksundu. Bir gece, bütün parasını kaybettikten sonra kulüpten dönüşünde, soyunurken, yeleğinin cebinde unutulmuş, bumburuşuk bir banknot bulmuştu. Dayanamamış, tekrar giyinmiş, sağda, solda araştırarak, bir kahvehane bulmuş, orada oynamakta olan dominocularla birlikte sabahlamıştı.

"Bir gün, evli bir kadın olan kız kardeşi, büyük bir ailenin vârisi olan delikanlıya kredi açmaya can atan tefecilerden, onun borç aldığı paraları ödemek suretiyle,

kardeşine yardım etmişti. Bir süre, şans, kendisine yardım etti. Fakat sonra, gene art arda şanssızlıklar başladı. Ne kadar fazla kaybederse yerine getirmediği yüklenimleri, verdiği ve tutmadığı namus sözü bu güç durumdan kurtulabilmek için, daha önemli kazançlara gereksinim gösteriyordu. Saatini, giysilerini rehine koyalı çok olmuştu ve nihayet, o korkunç harekete başvurdu. Teyzesinin nadiren kullandığı kıymetli taşlarla süslü iki iri düğmeyi, kadının dolabından çaldı.

"Bu düğmelerden bir tanesini, büyük bir para karşılığında rehine koydu ve bu para, daha o akşam, kumarda dört misli çoğaldı. Fakat delikanlı, oyundan çekileceği yerde, paranın hepsini oyuna sürdü ve kaybetti.

"Seyahate çıkacağı zaman, hırsızlığı henüz öğrenilmemişti. Onun için öteki düğmeyi de rehine verdi ve hayal ettiği serveti rulette kazanmak için, ani bir esinle, bir solukta Monte Carlo'ya gitti. Bavulunu, giysilerini, şemsiyesini çoktan satmıştı. Yanında, revolverinden ve dört kurşunundan başka bir şey yoktu. Bir de, isim annesi Prenses X.'in verdiği, kıymetli taşlarla süslü bir küçük haç vardı ki, onu elden çıkarmak istemiyordu. Fakat sırf, kumarın heyecanlı zevkini, yaşamı veya ölümü pahasına da olsa, o akşam son bir defa daha tatmak için öğleden sonra, o haçı da elli frank karşılığında satmıştı.

"Bütün bunları bana, her şeyi canlandırmayı çok iyi bilen o çekici ve ince haliyle anlatmıştı. Ve ben üzgün, kaygılı, ilgi ile dinliyordum. Fakat orada, masamda oturan bu adam, sonuç olarak bir hırsız olduğu halde, ondan nefret etmek bir an bile aklımdan geçmedi.

"Eğer, bir gün evvel birisi çıkıp da, lekesiz bir geçmişe sahip ve çevresinde sıkı ve tutucu bir ağırbaşlılığa aşırı de-

recede taraftar bir kadın olduğum halde, günün birinde, bana tamamen yabancı olan, öz oğlumdan yaşça pek az büyük ve mücevherat hırsızı bir gençle, samimi bir şekilde aynı masada oturacağımı söyleseydi, ona deli derdim.

"Fakat delikanlının öyküsü devam ettiği sürece, bir an bile tiksinti hissi duymadım. Aktardığı şeyleri öyle doğal bir biçimde, o kadar coşkunlukla anlatıyordu ki, yaptığı iş, utanmazca bir suçtan çok, bir ateş nöbetinin, bir hastalığın etkisinde yapılmış bir harekete benziyordu. Sonra da, bir gece önce, o derece beklenmedik, şelale gibi hızlı olaylar yaşamış olan benim gibi bir insan için, olanaksız kelimesi, birdenbire anlamını kaybetmişti. O on saat zarfında gerçekliğin bana verdiği deneyim, daha önce, kırk senelik ömür içinde edindiğim deneyimden çok daha büyüktü.

"Fakat bu itirafta beni ürküten bir şey vardı. O da, delikanlının, kumara olan tutkusundan bahsederken, gözlerinden geçen ve yüzünün bütün kaslarını elektrik çarpmış gibi titreten ateşli parıltı idi. Kumarın sadece lafı bile onu heyecanlandırmaya yetiyor ve bol mimikli yüzü, birbirini takip eden sinirlilik hallerini, sevinçli veya acılı çizgilerle, son derece büyük bir açıklıkla anlatıyordu. Elleri, o kıvrak kaslı, sinirli ve olağanüstü elleri, tıpkı kumar masasında olduğu gibi, tekrar, istemeksizin, açgözlü, azgın ve ele avuca sığmaz hale geldiler. O, öyküsünü anlatırken, ben bu ellerin birdenbire titremeye başladıklarını, şiddetle kıvrılıp yumruk haline geldiklerini, sonra tekrar gevşeyip iç içe girdiklerini görüyordum.

"Ve delikanlı, düğmeleri çaldığını itiraf ederken, ellerin şimşek gibi hızlı ve atik, hırsızlık hareketini tekrar ettiklerini gördüm, elimde olmadan ürperdim. Parmak-

ların, mücevhere delice atıldığını ve onu, çabucak avucunun içine aldıklarını, sanki gözlerimle gördüm. Ve bu adamın, kanının son damlasına kadar, o tutku ile zehirlenmiş olduğunu, tanımlanamaz bir korku ile anladım.

"Onun bana anlattığı serüvende beni bu derece duygulandıran ve korkuya sürükleyen şey, sırf, genç, şen ve yaratılıştan tasasız bir adamın, bu çılgınca tutkuya kapılmış olmasıydı. O nedenle, bir rastlantı sonucu karşıma çıkan ve şu an korumakta olduğum bu adamı, onu kandırabilecek nedenlerin çok tehlikeli şekilde var olduğu Monte Carlo'dan derhal ayrılmaya dostça inandırmayı, başlıca görev olarak kabul ediyordum. Düğmelerin kaybolduğu ortaya çıkmadan ve geleceği sonsuz olarak yok olmadan önce, hemen o gün, ailesinin yanına gitmesi gerekliydi. Kendisine, yol masrafı olarak ve mücevherin rehinden kurtarılması için para vereceğimi vadettim. Yalnız şu şartla ki, hemen o gün trene binecek ve bundan böyle oyun kâğıdına kesinlikle el sürmeyeceğine ve hiçbir şans oyununa girmeyeceğine dair bana, namusu üzerine söz verecekti.

"Bu yabancının, bu tükenmiş adamın, beni, önce önemsizce, sonra yavaş yavaş açılarak, nasıl sıcak bir gönül borcu içinde dinlediğini, kendisine yardım sözü verdiğim zaman sözlerime nasıl canla başla kulak verdiğini asla unutamayacağım. Birdenbire, masanın üstünden, iki elini birden uzattı ve aklımda sonsuzluğa dek kazılmış olarak kalacak bir davranışla, benim ellerimi tuttu. O zamana kadar bir parça bulanık olan gözlerinde, yaşlar vardı; bütün bedeni, heyecandan ve mutluluktan titriyordu.

"Onun yüzündeki ve davranışlarındaki anlatımı size birkaç defa açıklamaya çalışmıştım. Fakat bu davranışı-

nı anlatamayacağım. Çünkü bu öyle sevgi dolu ve öyle doğaüstü bir zevki anlatıyordu ki, bir insan yüzünde, böylesine hemen hiç rastlanılamaz; bunu ancak, rüyada görülüp de, uyanınca gözden kaybolduğu sanısına düşülen melek yüzü yerindeki beyaz gölge ile karşılaştırmak olasıdır.

"Niçin saklayayım? Bu sahnedeki derin anlama karşı koyamadım. Gönül borcu hoşa gider, çünkü onu bu kadar belirgin bir şekilde canlandırılmış olarak görmek pek seyrek mümkün olur. İncelik, yüreği rahatlatır. Ve ben, soğuk ve davranışları hesaplı bir insan olduğum için, bu fazla heyecan bana yepyeni, yararlı ve çok zevkli geliyordu. Sonra, tıpkı bu sarsılan ve zarar görmüş adam gibi, doğa da, dünkü yağmurdan sonra, gizemli bir şekilde düzelmiş, parlamıştı.

"Lokantadan çıktığımız zaman, tamamen sakinliğe kavuşan deniz, ta gökyüzüne kadar, masmavi parıldıyordu. Yalnızca semanın maviliği üstüne resimlenen beyaz martılardan başka, görünürde leke yoktu.

"Riviera'nın manzarasını bilirsiniz, değil mi? Daima bir güzellik izlenimi uyandırır, ancak resimli bir kartpostal gibi bir parça yavandır; üzerinden, bütün bakışların geçmesine ilgisizce göz yuman uyuşuk ve tembel bir dilber gibi, renklerini, Doğu'ya özgü özelliklere yakın bir duruş ile başlangıçtan bu yana süregelen sakınmasızca boyun eğişi ortasında, bakışlara gevşek gevşek sunar.

"Bununla beraber, bazen pek seyrek olarak, bu güzelliğin arttığı, coşkun bir şekilde ortaya atıldığı, keskin renklerini kuvvetle gösterdiği, çiçeklerinin rengârenk görkemini size utkulu bir şekilde haykırdığı, zevk düşkünü bir gelişim içinde yanıp tutuştuğu günler de vardır.

"İşte o gün, fırtınalı gecenin azgınlığı, yerini öyle eğlenceli bir güne bırakmıştı. Yeni yıkanan cadde pırıl pırıldı; gök firuze mavisiydi ve öz su ile dolup taşan yeşillikler ortasında, rengârenk çiçek demetleri meşale gibi yanıyordu. Dağlar, sakinliğe kavuşan ve güneş ışığında yüzen temiz hava ortasında, birdenbire daha parlak, daha yakın görünüyordu; ışıltılı ve pırıltılı küçük şehre olabildiğince yaklaşmışlar, dikkat çekici bir şekilde sıralanmışlardı. Her bakışta, doğanın kışkırtıcı bir daveti ve kalpleri ister istemez büyüleyen özendiriciliği hissediliyordu.

'Bir arabaya binelim, yamaçta bir tur yapalım,' dedim.

"Delikanlı, sevinçle kabul etti. Bu genç, oraya geldiğinden beri, ilk defa olarak bir doğa manzarası görüyor gibiydi. O zamana kadar, terle karışık ağır kokulu parfümleriyle, tiksindirici çehreli çirkin insanlarıyla, yalnız *casino*'nun boğucu havalı kumar salonunu ve asık yüzlü, kurşuni renkli ve gürültülü denizi görmüştü. Fakat şimdi, bol güneş altında yıkanan sahilin kocaman yelpazesi gözümüzün önünde açılıyordu ve göz, bir ufuktan ötekine, zevkle dolaşıyordu. O devirde otomobil olmadığı için, birçok villanın ve birçok insanın yanından geçerek, güzel yoldan, ağır ağır giden arabamızla ilerledik. Her evin, yeşilliklerle ve çamlarla gölgeli her villanın önünden geçerken defalarca, insan şu gizli arzuyu duyuyordu: Burada, sakinlik içinde, memnun, dünyadan uzak yaşamak ne iyi olur.

"Yaşamımda, o andaki kadar mutlu oldum mu acaba? Daha dün, uğursuzluğun ve ölümün pençesinde kıvranan ve şimdi, güneşin beyaz ışıklarıyla halelenen delikanlı, birkaç sene gençleşmiş, birkaç senenin yü-

künden kurtulmuş gibi, arabada, yanımda oturuyordu. Çocuklaşmış, haşarı güzel bir çocuk haline gelmiş gibiydi. Canlı gözleriyle, aynı zamanda gayet saygılı bir tavrı vardı. Sürekli her işe koşmaya hazır, nazik ve özenli davranıyordu. Yokuşun fazla dik yerlerinde, beygir arabayı çekmekte zorlanırsa, çevik bir sıçrayışla yere atlıyor, geriden itiyordu. Bir çiçek ismi söylesem yahut yol kenarında bir çiçek göstersem, koşup hemen o çiçeği koparıp getiriyordu. Bir gün evvelki yağmuru görüp fırlamış, yol üstünde güçlükle sürüklenen bir küçücük kurbağayı, arabanın altında kalıp ezilmesin diye yerden aldı ve yeşil otların arasına götürüp koydu. Bu arada, ateşli ateşli, birçok eğlenceli ve hoş şeyler anlatıyordu; bu ani coşkusunda öyle bir mutluluk ve öyle bir sarhoşluk vardı ki, gülüşü, zannederim, bir tür duraklama görevi görüyordu; çünkü aksi takdirde, ya şarkı söylemeye, ya zıplamaya ya da çılgınlıklar yapmaya mecbur olacaktı.

"Dağın tepesinde ufacık bir köyden geçtiğimiz sırada, birdenbire şapkasını çıkardı. Şaşırdım. Yabancılar arasında bir yabancı olan bu adam, orada kimi selamlıyordu? Bu sorum hafifçe yüzünü kızarttı. Memleketi olan Polonya'da, koyu Katolik her memlekette olduğu gibi, her kilisenin ve her kutsal binanın önünden geçerken şapka çıkarmanın, çocukluktan itibaren alışkanlık edinildiğini, sanki özür dileyerek söyledi.

"Dine karşı gösterdiği bu güzel saygı hali beni derinden etkiledi. Aynı zamanda, bana bahsettiği o haç aklıma geldi ve inançlı olup olmadığını sordum. Bir parça utanarak, öbür dünyada bağışlanmak ümidinde olduğunu alçak gönüllülükle söylediği zaman birdenbire, aklıma bir şey geldi.

"Arabacıya:

'Dur,' diye haykırdım.

"Ve derhal arabadan indim. Delikanlı, şaşkınlık içinde, beni takip ederken:

'Nereye gidiyoruz?' diye sordu.

"Sadece:

'Benimle beraber gelin,' dedim.

"Birlikte, geri dönerek, kiliseye doğru yürüdük. Burası, tuğladan yapılmış, küçük bir köy kilisesi idi. Kireçle badana edilmiş iç duvarları, yarı aydınlıkta, kül rengi ve çıplak görünüyordu. Kapısı açık olduğu için, sarı bir ışık hüzmesi içeri vuruyor, küçük bir mihrabın çerçevesinde mavimtırak gölgeler yapıyordu. Sıcak bir günlük kokusuyla dolu olan alacakaranlıkta, bir çift mum, bulanık iki göz gibi yanıyordu.

"Girdik. Delikanlı şapkasını çıkardı, elini mukaddes su kabına daldırdı, istavroz çıkardı ve diz çöktü. Ayağa kalkmasıyla beraber, kolunu yakaladım.

"Kararlı bir sesle:

'Gelin,' dedim, 'bir mihraba yahut mukaddes bildiğiniz şu resimlerden birinin yanına gidelim. Orada, size söyleyeceğim yemini edeceksiniz.'

"Şaşkınlık ve âdeta korku ile yüzüme baktı. Fakat amacımı çabucak anladı, içinde bir heykel bulunan bir hücreye doğru yürüdü, istavroz çıkardı ve uslu uslu diz çöktü.

"Heyecandan kendim de titreyerek:

'Benimle beraber tekrar edin,' dedim. 'Yemin ediyorum ki, ne türden olursa olsun, hiçbir şans oyununa bundan sonra kesinlikle girmeyeceğim, yaşamımı ve onurumu, bu tutkunun tehlikeleriyle karşı karşıya bırakmayacağım.'

"Bu sözleri titreyerek tekrar etti ve sesi, kilisenin derin boşluğu içinde, anlaşılır yankılar bıraktı. Sonra, bir anlık bir sessizlik oldu, öyle büyük bir sessizlik ki, yaprakları arasından rüzgâr geçen dışarıdaki ağaçların hafif hışırtısı işitiliyordu.

"Delikanlı, birdenbire, bir çilekeş gibi yere kapandı ve ilk defa olarak gördüğüm bir kendinden geçiş haliyle, hızlı hızlı, peş peşe, birtakım Lehçe sözler söylemeye başladı. Manasını anlamıyordum, fakat herhalde bu, korkuyla ve saygıyla dolu bir dua, bir pişmanlık ve bağışlanma duasıydı. Çünkü bu fırtınalı günah itirafı, delikanlının başını, inancının verdiği alçak gönüllülükle sürekli, dua rahlesinin arkalığından aşağı doğru eğiyordu. O tuhaf sesler, gitgide ateşli bir şekilde yükseliyor ve anlatılamaz bir imanla dudaklarından dökülüyordu. Ondan evvel ve o zamandan beri, dünyanın hiçbir kilisesinde, bu şekilde bir dua işitmedim. Elleri, tahta rahleyi sinirli sinirli kavrıyordu. Bütün bedeni, içten gelen bir kasırga ile sarsılıyor ve bu kasırga onu kâh birdenbire ayağa kaldırıyor, kâh derin bir dalınca gömüyordu. Artık, hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey hissetmiyordu. Bütün varlığı bir başka âleme, ruhu temizleyici bir manevi dünyaya geçmiş yahut daha kutsal bir diyara doğru koşarak gidiyormuş gibiydi.

"Sonunda yavaş yavaş kalktı, tekrar istavroz çıkardı ve güçlükle döndü; dizleri titriyordu; yüzü, halsiz bir insan gibi solmuştu. Fakat beni görünce gözleri parladı, yere bakan yüzünü, saf ve cidden dindarca bir gülümseme aydınlattı; bana yaklaştı, Slav usulünde, yerlere kadar eğildi, iki elimi yakaladı, dudaklarının ucuyla, saygılı bir biçimde öptü.

'Sizi bana Allah gönderdi. Kendisine bundan dolayı şükrettim.'

"Ne diyeceğimi bilmiyordum. Fakat orgun, üzerinde durduğu küçük sahneden, birdenbire çalınmasını gönlüm istiyordu. Çünkü tamamen başardığımı hissediyordum. Bu adamı, sonsuza kadar kurtarmıştım.

"Kiliseden çıktık ve o mayıs gününün, şen ve akıcı aydınlığına geri döndük. Dünya, hiçbir zaman bana o kadar güzel görünmemişti. Her dönemeçte gözler önüne yeni bir güzellik seren manzaralı yolda, araba ile dağın tepesine kadar, ağır ağır, iki saat daha ilerledik. Fakat artık hiç konuşmadık. O his coşkunluğundan sonra, her türlü söz, zayıf ve boş görünüyordu. Rastgele göz göze geldiğimiz zaman, utanarak başımı öteye çevirmeye mecbur oluyordum. Kendi mucizemi kendim görmek bana çok fazla heyecan veren bir şeydi. Akşamın beşine doğru Monte Carlo'ya döndük.

"O saatte, akrabalarımla bir randevum vardı ki, erteleyemezdim. Doğrusunu söylemek gerekirse, duygularımın o şiddetli coşkunluğundan sonra dinlenmek, sakinliğe kavuşmak istiyordum. Çünkü çok fazla mutluydum. Yaşamımda hiç bilmediğim bu taşkın iman halinden, bu aşırı coşkunluktan sonra, biraz değişikliğe ihtiyaç duyduğumu hissediyordum.

"Bu nedenle, delikanlıya, benimle beraber yalnız bir dakika için otele kadar gelmesini rica ettim. Orada, odamda, kendisine yol parasını ve mücevherleri rehinden kurtarması için gerekli olan parayı verecektim. Ben randevuma giderken, onun da tren biletini almasını kararlaştırdık. Sonra, akşamüstü saat yedide, onunla, Cenova yoluyla memleketine götürecek olan trenin hare-

ketinden yarım saat evvel, garın girişinde buluşacaktık. Beş tane banknotu kendisine uzatmak istediğim zaman, dudakları, garip şekilde soldu. Titreyen parmakları sinirli bir şekilde ve heyecanla geri geri çekilirken, dişlerinin arasından:

'Hayır... Para istemem... Rica ederim, para istemem!' diyordu.

"Sonra tiksinti duyar gibi, bir kere daha tekrarladı:

'Para istemem... Para istemem... Parayı görmeye tahammül edemiyorum.'

"Fakat bunun, ödünç verilmiş bir para olduğunu, eğer sıkılıyorsa, bana bir makbuz vermesinin yeterli olduğunu söyleyerek, kuruntusunu giderdim.

"Gözlerini öteye çevirerek:

'Evet, evet... Bir makbuz...' diye mırıldandı.

"Banknotları, parmaklarını kirleten, yapışkan bir şeymiş gibi buruşturdu, bakmadan cebine koydu ve bir kâğıt parçasına, acele acele birkaç kelime karaladı. Başını kaldırdığı zaman, alnında ter izleri vardı. Varlığından fırlamak isteyen bir şey, onunla çatışma halinde gibiydi; o kâğıt parçasını, sinirli ellerle bana verir vermez bütün bedeni titremeye başladı ve birdenbire diz çöktü, eteğimin kenar dikişini öptü. Bu tarife sığmaz hareket karşısında ister istemez ürktüm ve geriledim. Bu örneği görülmemiş ateşli hareket, bedenimi baştan başa sarstı. Garip bir ürperti geçirdim, şaşaladım ve yalnız şu sözleri kekeleyebildim:

'Gönül borcunuzu bu derece ifade etmenizden dolayı teşekkür ederim; fakat rica ederim, artık gidiniz. Bu akşam, saat yedide, garın girişinde birbirimize veda ederiz.'

"Yüzüme baktı. Gözlerinde bir hüzün ıslaklığı vardı, bir şey söylemek istiyor sandım, bir an bana yaklaşmak ister gibi oldu. Fakat sonra, birdenbire, yerlere, ta yerlere kadar tekrar eğildi ve odadan çıktı."

Mrs. C. öyküsüne tekrar ara verdi. Yerinden kalkmış, pencereye gitmişti; dışarıya baktı ve uzun müddet kımıldamadan ayakta durdu. Sırtında, hafif bir titreme görür gibi oluyordum.

Birdenbire kararlılıkla geri döndü; o ana kadar sakin ve ilgisizce duran elleri, bir şey yırtmak istiyormuş gibi sert, kestirip atar gibi bir hareket yaptı.

Sonra, sert sert, âdeta atılgan bir bakışla yüzüme baktı ve derhal devam etti:

"Baştan sona içtenlikle konuşacağıma size söz vermiştim ve bu sözün gerekli olduğunu görüyorum. Çünkü o saat zarfında olup bitenleri sırasıyla anlatmaya ilk defa olarak çalıştığım ve o sırada gayet kapalı ve belirsiz olan bir duygulanmayı açıklamak için gerekli olan asıl kelimeleri aradığım şu anda, o vakit bilmediğim yahut belki de bilmek istemediğim birçok şeyi ancak anlıyorum, onları ancak şimdi açıklıkla görebiliyorum. O nedenledir ki, size de, kendime de, gerçeği, güç ve azimle anlatmak isterim. Evet, o saatte, delikanlının odadan çıktığı ve benim de yalnız kaldığım zaman, kalbime şiddetli bir darbe indiğini hissettim. Bu, ağır bir baygınlığa benziyordu. Bana, öldürücü bir ıstırap veren bir şey vardı. Fakat korumam altına aldığım delikanlının o pek etkili ve pek saygılı tavrı beni ne ölçüde incitmişti, bunu bilmiyordum ya da bilmek istemiyordum.

"Ancak bütün geçmişi, sırasıyla ve kararlılıkla, bana yabancı bir şey gibi, benliğimin derinliklerinden çekip çıkarmaya çalıştığım bugün, varlığınızın, bir utanç duygusunu gizlemeye, kaçamaklı yollara sapmaya göz yummadığı bugün, şu noktayı açıkça biliyorum. O zaman bana o kadar acı veren şey düş kırıklığıydı... Bu gencin, benim yanımda kalmak, beni alıkoymak için hiçbir girişimde bulunmadan öyle uslu uslu gittiğini... Beni şiddetle kendisine çekeceği yerde, onu oradan uzaklaşmaya davet eden ilk sözüme, boynu bükük ve saygılı itaat ettiğini görmekten... Beni, sadece, yoluna çıkmış bir mübarek kadın gibi kutsadığını... Kadınlığımı hissetmediğini görmekten ileri gelen düş kırıklığı.

"Bu, benim için bir düş kırıklığı oldu... Bir düş kırıklığı ki, ne o zaman ne de sonradan kendime itiraf ettim; fakat bir kadın, söze ve açık bilgiye gerek olmadan, her şeyi duygularıyla anlar. Sonuç olarak... Şimdi artık kendimi avutmuyorum... O genç adam o zaman beni yakalasaydı, peşinden gelmemi isteseydi, dünyanın öbür ucuna kadar giderdim; kendi ismimi de, çocuklarımın ismini de kirletirdim... Ötekinin berikinin öğütlerine ve vicdanımın mantığına karşı boşvermiş, tıpkı, şu Madam Henriette'in, bir gün evveline gelinceye kadar tanımadığı o genç Fransız'la kaçması gibi, ben de onunla kaçardım... Ne gittiğim yeri ne de ne kadar zaman için gittiğimi sorardım; arkama, geçmişteki yaşamıma bir tek defa bile bakmazdım... Paramı, ismimi, servetimi, onurumu bu adama feda ederdim. Dilencilik bile ederdim ve belki de, yeryüzünde, onun bana yaptıramayacağı bayağılık kalmazdı. İnsanların, kendi aralarında, namus ve utanma dedikleri her şeyi unuturdum; bana doğru ilerlemiş

olsaydı, bir tek söz söylemiş veya bir tek adım atmış olsaydı, beni kendine çekmeye girişseydi, o anda mahvolmuş ve ona sonsuza dek bağlanmış bulunacaktım.

"Fakat... Dedim ya... Bu garip adam bana, bende var olan kadın kimliğine bir tek defa bile bakmadı. Kendimi ona bırakmaya, tamamen bırakmaya nasıl can attığımı, yapayalnız kalınca anladım; bir saniye önce, onun aydınlık ve âdeta nurlu yüzünü sevgiyle dolduran heyecan, benliğimde karanlığa gömülüp, ihmal edilmiş bir kalbin boşluğunda çırpınmaya başlayınca anladım.

"Yerimden güçlükle kalktım; randevum, şimdi daha fazla canımı sıkıyordu. Başımda, alnımı sıkan, ağır ve ezici bir demir miğfer varmış da, ağırlığı altında sendeliyormuşum gibi bir his içindeydim. Nihayet, öteki otele, akrabalarımın yanına gittiğim zaman, aklım darmadağın ve adımlarım kadar kararsızdı.

"Orada, ateşli bir konuşmanın ortasında, dalgın başımla oturdum. Kazara gözlerimi kaldırıp da bu ifadesiz çehreleri her gördüğümde, bir korku duyuyordum. O delikanlının, bulutların zevk ve isteğine bağlı, bir ışık ve gölge oyunuyla canlanır gibi görünen yüzüyle karşılaştırınca, bu çehreler bana donmuş veya bir maske ile örtülüymüş gibi görünüyordu.

"Bu dost topluluğu, yaşamdan öyle dayanılmaz biçimde yoksundu ki, sanki ölmüş insanlar arasında bulunuyordum. Fincanıma şeker koyarken; aklım hep dalgın, tek tük kelimeler konuşurken; seyretmesi benim için büyük bir zevk haline gelen ve bir iki saat sonra son defa olarak göreceğim o çehre, kanımın yakıcı saldırısıyla itilircesine, içimden sürekli yükseliyordu. Herhalde, elimde olmadan, hafif bir göğüs geçirmiş veya inlemiş ola-

cağım ki, kocamın kuzini, birdenbire bana doğru eğildi, neyim olduğunu, rengimin solduğunu ve çok tasalı göründüğüm için bir fenalık mı hissettiğimi sordu. Bu beklemediğim soruyu derhal fırsat bilerek, aslında başımın ağrıdığını ve kimseye belli etmeden gitmek için izin istediğimi söyledim.

"Bu sayede serbest kalınca, çabucak otele döndüm. Oraya varıp da yapayalnız kalır kalmaz, tekrar bir boşluk ve terk edilmişlik hissine kapıldım, o gün sonsuza kadar kendisinden ayrılacağım delikanlının yanında olmak arzusu beni şiddetle kavradı. Odamda aşağı yukarı dolaşıyor, lüzumsuz yere çekmeceleri açıyor, kostüm ve kurdele değiştiriyor; kendimi birdenbire aynanın karşısında buluyor, böyle süslenmiş vaziyette, onun dikkatini kendi üzerime çekmeyi başarıp başaramayacağımı, didikleyici bir bakışla, kendi kendime soruyordum. Ne istediğimin derhal farkına vardım. Ondan ayrılmamak için her şeyi yapacaktım! Ve bir saniye içinde, şiddetli denilebilecek bu arzu, bir karar haline geldi.

"Otelin kapıcısına koştum, aynı gün, akşam treniyle hareket edeceğimi söyledim. Şimdi, acele etmek gerekirdi; eşyamı hazırlamama yardım etmesi için, zile basıp oda hizmetçisi kadını çağırdım, çünkü vakit yaklaşıyordu. İkimiz, alelacele, bavullara giysileri ve ufak tefek eşyayı yerleştirirken, bu sürprizin nasıl bir şey olacağını, önceden kafamda canlandırıyorum. Onu trene kadar götürecektim. Son dakikada, ta en son dakikada, o bana veda etmek üzere elini uzattığı zaman, o gece, ertesi gece, beni arzu ettiği müddetçe kendisiyle kalmak üzere, bu şaşkınlık içindeki delikanlının peşinden, birdenbire vagona girecektim.

"Damarlarımda, mutluluk ve heyecan dolu, sarhoşluğa benzer bir şey kaynıyordu; giysileri bavullarıma doldururken, oda hizmetçisi kadının şaşkınlıktan ağzını açık bırakan, ani bir şekilde, yüksek kahkahalar atıyordum. İyiden iyiye hissediyordum ki, aklım yerinde değildi; hamal, bavulları eline aldığı zaman, yüzüne, önce şaşkın şaşkın baktım; ruhum heyecanla dolup taşarken, olagelen şeyleri düşünmek bana çok zor geliyordu.

"Vakit yaklaşıyordu; saat altıya yakındı, trenin hareketine ancak yirmi dakika kalmıştı. Delikanlı bana izin verdiği sürece yolculuğunda ve sonrasında kendisine eşlik etmeye karar verdiğim için, artık ayrılmaya veya veda etmeye gitmediğimi düşünerek avunuyordum.

"Hamal, bavullarımı aldı; ben de hesabımı ödemek için otelin muhasebesine koştum. Sekreter, paranın üstünü veriyordu ve ben otelden çıkmak üzereydim ki, bir el, yavaşça omzuma dokundu. İrkildim. Uydurma baş ağrımı merak eden kuzinim, beni görmeye gelmişti. Gözlerim karardı. Bu kadından nasıl kurtulacağımı cidden bilmiyordum. Geçen her saniye kesin bir gecikme demekti. Fakat nezaketen, onu, bir an için olsun dinlemeye ve sözlerine cevap vermeye mecburdum.

"Kuzinim:

'Yatağa yatmalısınız,' diye ısrar ediyordu. 'Besbelli nöbet geçiriyorsunuz.'

"Dediği belki de doğru idi; çünkü şakaklarımın son derece şiddetle attığını hissediyordum ve bazen, gözlerimin önünden, baygınlığın yaklaştığını haber veren mavi gölgeler geçiyordu. Fakat bunu yadsıyor, kendisine teşekkür eder gibi görünmeye çalışıyordum; bir yandan da, her söylediğim söz bedenimi ateş içinde bırakıyordu;

elimden gelse bu çok yersiz sevecenliği bir tekme ile savuşturacaktım. Fakat bunaltıcı kadın bekliyor, bekliyor, hep bekliyordu. Bana kolonya verdi, şakaklarımı bizzat ovuşturmak istedi; ben dakikaları sayıyordum, aklım, hep o delikanlının hayaliyle dolu idi ve bu sıkıntı verici özen gösterisinden kurtulmak için, herhangi bir bahane arıyordum. Kaygım arttıkça, durumum, kuzinime daha kuşkulu görünüyordu. Sonunda, odama gidip yatmaya, beni âdeta kırıcı bir şekilde zorlamak istedi.

"O zaman, bu ışrarlar arasında, birdenbire, holün orta yerinde asılı duran duvar saatine baktım. Yediyi yirmi geçiyordu, tren yediyi otuz beş geçe hareket edecekti. Ani bir atılışla, ümitsiz kalmış bir insanın gönül kırıcı boşvermişliği ile elimi kuzinime uzattım, başka hiçbir açıklamada bulunmadan:

'Hoşça kalın, gitmek zorundayım,' dedim.

"Ve onun sersemlemiş bakışlarına kulak asmadan, arkama dönüp bakmadan, otel çalışanlarının şaşkın bakışları altında, sokak kapısına seğirttim ve sokağa çıkınca gara doğru koştum.

"Garda bagajlarımın başında beni bekleyen hamalın acele acele el salladığını görünce, vaktin çok dar olduğunu, daha uzaktan anladım. Demir parmaklıklı kapıya doğru, deli gibi atıldım, fakat memur beni durdurdu. Biletimi almayı unutmuştum; buna rağmen, trene kadar gitmeme izin vermesi için, memuru âdeta sert sert razı etmeye çalıştığım sırada, tren hareket etmişti bile. Vagonlardan birinin penceresinde, hiç olmazsa bir bakış, hiç olmazsa bir veda işareti, bir selam görebilmek için, sabit bakışlarla, bir süre bedenim titreyerek baktım. Fakat tren hızla uzaklaştığı için, onun yüzünü görmeme

artık olanak yoktu. Vagonlar, gitgide hızlanarak uzaklaşıyordu ve bir dakika sonra, kararan gözlerimin önünde, siyah ve dumanlı bir buluttan başka bir şey kalmadı.

"Orada, Allah bilir ne kadar zaman taş kesilip kalmış olacağım ki, hamal, birkaç defa boş yere bana seslenmiş, neden sonra koluma dokunmak cesaretini göstermişti. Bu son hareket, beni korkudan sıçrattı. Hamal, bavulları otele mi götürmek gerektiğini sordu.

"Kendimi toplamak için birkaç dakika vakit harcadım. Hayır, olanaksızdı. Bu gülünç ve haddinden fazla aceleci gidişten sonra bir daha otele kesinkes dönemezdim, esasen arzum da buydu. Dolayısıyla, bir an evvel yalnız kalmak için, hamala, eşyamı emanet odasına vermesini söyledim.

"Neden sonra, durmadan değişen kalabalığın, boşalıp dolan ve sayısı yavaş yavaş azalan gürültücü insanların ortasında düşünmeye yeltendim. Öfkenin, üzüntünün ve ümitsizliğin verdiği bu korkunç ve acı dolu saplantıdan kurtulma çarelerini netlikle araştırmaya çalıştım. Çünkü ne yalan söyleyeyim, bu son kavuşmayı, kendi hatam yüzünden kaçırdığımı düşündükçe, bütün benliğim yakıcı ve zalim bir ateşle kavruluyordu. Bedenime, daima daha yaman bir şekilde giren bu akkor halinde kızdırılmış çelik parçası canımı öyle yakıyordu ki, neredeyse haykıracaktım.

"Pek olağan dışı zamanlarda, tutkunun, bir çığa veya bir kasırgaya benzeyen bu ani patlamalarını, belki, yalnız, tutkunun tamamen yabancısı olan insanlar bilirler. Öyle anlarda, senelerce kullanılmamış olan güçler, insan göğsünün derinliklerine atılır ve yuvarlanır.

"Her türlü deliliği yapmaya, iyi idare edilmiş bir yaşamın sakınmış olduğu ne varsa hepsini, o zamana kadar bastırılmış ve içe atılmış güdülerin tamamını, bir hamlede uçuruma fırlatmaya hazır bulunduğum saniyedeki şaşkınlık ve güçsüzlüğün verdiği öfkeyi, o anda, asla hissetmiş değildim. Karşımda birdenbire anlamsız bir duvar yükselmişti ve tutkum, boşu boşuna, gelip bu duvara çarpıyordu.

"Ondan sonra yaptığım hareketin de anlamsız olduğu ortadaydı. Bu bir delilikti, hatta budalalıktı, anlatırken âdeta utanıyorum. Fakat sizden hiçbir şey gizlememeyi, size de, kendime de söz verdim.

"Onu tekrar bulmak istedim, yani, onunla birlikte geçirdiğim her anı anmaya çalıştım.

"Bir gün evvel onunla beraber bulunduğum bütün yerler; onu üzerinden kaldırdığım, bahçedeki tahta bank; kendisini ilk defa olarak gördüğüm kumar salonu; hatta o kuşkulu otel, beni şiddetle cezbediyordu. Amacım, sırf geçmişi bir kere daha, bir kere daha yaşamaktı. Ve ertesi gün, her konuştuğumuz sözü, yaptığımız her hareketi, bir kere daha canlandırabilmek için, dağın yamacı boyunca, aynı yoldan araba ile geçmek istiyordum. Aklımın dağınıklığı o kadar delice, o kadar çocukça bir dağınıklıktı. Fakat düşününüz ki bu olaylar, yıldırım hızıyla gelişmişti. Ani bir darbe, bir tek darbe hissetmiş ve sersemlemiştim. Ancak şimdi, bu gürültü patırtıdan birdenbire çıkınca, anı dediğimiz o kendi kendimizi aldatma yöntemi sayesinde, o büyülü yöntem sayesinde, bütün bu geçici heyecanları, geriye doğru bakarak zevk duymak için, sahnesi sahnesine bir defa daha yaşamak istiyordum... Doğrusunu söylemek gerekirse, bunlar öyle

şeylerdir ki, anlayan da vardır, anlamayan da. Belki de onları duymak için ateşli bir kalbe sahip olmak gerekir.

"Bu nedenle, evvela kumar salonuna gittim. Onun oturmuş olduğu masayı arayıp bulmak ve oradaki eller arasında, hayalen, onun ellerini görmek istiyordum. Girdim. Onu ilk defa gördüğüm masa ikinci salonda, soldaki masa idi. Bunu biliyordum. Onun her hareketi belleğimde apaçık duruyordu. Bir uyurgezer gibi, gözlerim kapalı ve ellerim ileri doğru uzanmış vaziyette bile, onun yerini bulabilirdim. Girdim, salonu derhal buldum. Ve orada... Kapıdan içeri girip de, gözlerim o gürültücü kalabalığa doğru dönünce... Tuhaf bir şey oldu... Orada, tam hayal ettiğim noktada -yüksek ateş nedeniyle hayal mi görüyordum?- o oturuyordu... Bizzat, şahsen o... o... o... Hayalimde gördüğüm çehresiyle aynen o... Bir gün önceki gibi, gözleri, sabit bakışlarla bilyeye takılmış, ölü gibi sapsarı... Fakat o... o... kesinlikle o...

"Öyle büyük bir korkuya kapıldım ki, az kalsın haykıracaktım. Fakat bu saçma hayal karşısında, korkumu dizginledim ve gözlerimi kapadım. Kendi kendime:

'Delisin... Rüya görüyorsun... Ateşin var,' diyordum. 'Bu kesinkes olanaksız... Hayale kapılıyorsun... O, yarım saat evvel trene bindi, gitti.'

"Sonra gözlerimi tekrar açtım. Fakat ne korkunç manzara! Tıpkı deminki gibi, o orada, etten ve kemikten bedeniyle, yadsımaya yer vermeyecek şekilde, oturuyordu. O elleri, milyonlarca başka el arasında görsem tanırdım. Hayır, rüya görmüyordum, o idi. Sözünü tutmamış, gitmemişti. Gitmemiş, kalmıştı, iradesiz adam! Evine dönmesi için kendisine verdiğim parayı buraya, yeşil masaya getirmiş ve kalbim, onu tekrar bulabilmek

için, ümitsiz çırpınırken, o, tutkunluğu ortasında kendini tamamıyla unutup, parayı kumara vermek için bu masanın başına gelmişti.

"Bütün benliğimin güçlü bir hareketiyle ileri atıldım... Öfke, gözlerimi bürüdü. Yemininden dönen, güvenimi, duygumu, özverimi bu kadar alçakça bir tarzda kötüye kullanan bu adamın boğazına sarılmak için şiddetli bir arzu, kuduz bir öfke duydum. Fakat kendimi gene tuttum. Son derece büyük bir güç sarf ederek, özellikle yavaşlattığım adımlarla masaya, tam onun karşısına rastlayan noktaya yaklaştım; bir adam, kibarca bana yer açtı. Aramızda iki metrelik bir yeşil çuha vardı ve tiyatroda, yüksek bir balkondan bakar gibi, onun yüzünü, istediğim gibi seyredebiliyordum. İki saat evvel, gönül borcu dolu ve sevinçli gördüğüm, tanrısal bir ışıkla parıldayan o aynı yüz, şimdi tekrar, cehennem gibi yakıcı tutkunluk ateşlerinin titrek bir avı olmuştu. Eller, daha o sabah, ibadetlerin en kutsalı sırasında, dua rahlesinin tahtasına sarıldığını gördüğüm o eller, şimdi gene, etrafındaki paraları, zevke, eğlenceye düşkün vampirler gibi, kasılmalar içinde avuçluyordu. Çünkü kazanmıştı; büyük, çok büyük bir para kazanmış olsa gerekti. Önünde, fişlerden, Louis altınlarından ve banknotlardan oluşmuş düzensiz bir yığın, rastgele konulmuş, karmakarışık şeyler pırıldıyor ve parmaklar, onun sinirli ve titrek parmakları, bu yığının içine uzanıyor, zevkle dalıyordu. Bu parmakların çeşit çeşit banknotları yakaladığını, okşayarak büktüğünü, madenî paraları evirip çevirerek, sevgiyle okşadığını, sonra birdenbire, bunlardan bir avuç alıp karelerden birinin üstüne attığını görüyordum.

"Ve derhal, burun delikleri aralıklarla titremeye başlıyordu. Krupiyenin sesi, bilyenin azgın hareketini takip eden, tutkunluk ve açgözlülük pırıltısı dolu gözlerini para yığınından ayırıyordu ve dirsekleri, yeşil çuhaya sanki çivilenmiş gibi dururken, ruhu bedeninden dışarı fırlayacakmış gibi görünüyordu. Onun, kumar tutkunluğuna tamamıyla kapılmış insan hali, bana, bir gün öncekinden daha büyük, daha korkutucu görünüyordu. Çünkü yaptığı hareketlerden her birisi, saf kalbimde altın bir zemin üzerinde pırıldar gibi taşıdığım hayali, içimde öldürüyordu.

"Aramızda iki metre mesafe vardı. O, varlığımı fark etmeden, ben sabit bakışlarla ona bakıyordum. O, gözlerini kaldırıp ne bana ne de başkalarına bakıyordu. Bakışı, yalnız paradan tarafa kayıyor ve yuvarlanan bilyeyi takip ederek, kaygıyla kımıldıyordu. Bu yeşil ve azgın daire, oyunu takip ederken çarpıntı içinde kalan bütün hislerini kavrıyordu. Evren, bütün insanlık, onun gözünde, bu gergin, yeşil çuhadan masanın içinde erimişti. Ve biliyordum ki, ben orada saatlerce ve saatlerce kalsam, o, benim varlığımdan haberdar olmayacaktı.

"Ancak, fazla dayanamadım; ani bir kararla masanın yanından dolaştım, onun arkasına geçtim ve omzunu birdenbire tuttum. Gözü benden tarafa döndü, bir saniye kadar beni süzdü. Camlaşmış göz bebekleriyle, tanımadığı bir insana bakar gibi; tıpkı, sızıp kalmış ve gözleri, bedenindeki buharların hâlâ bulanıklığını taşıyan, uyandırılması zor bir sarhoş gibi baktı. Sonra beni tanır gibi oldu, ağzı titreyerek açıldı; memnun bir tavırla yüzüme baktı, hem şaşkınlık, hem gizem dolu bir teklifsizlikle ve hafif sesle kekeledi:

'İyi gidiyor... İçeri girip onun burada olduğunu görünce, böyle olacağını derhal hissettim... Derhal hissettim...'

"Ne demek istediğini anlamadım. Yalnız görüyordum ki, kumar onu sarhoş etmişti, bu şuursuz adam, yeminini, randevusunu, evreni ve beni, her şeyi unutmuştu. Fakat kumar canavarının elinde oyuncak olduğu bu halinde bile, beni görünce gözlerinde tutuşan sevgi ışığı öyle çekiciydi ki, elimde olmadan, söylediği sözlere kulak verdim ve kimden bahsettiğini ilgiyle sordum.

"Bu büyülü sırrı hiç kimsenin işitmemesi için bana iyice sokularak, mırıldandı:

'Şurada duran tek kollu Rus generali. Beyaz favorili, arkasında uşak duran adam. Daima kazanıyor, dün de farkına varmıştım. Herhalde bir usulü var, ben de hep onun gibi oynuyorum... Dün de sürekli kazanmıştı; yalnız, o gittikten sonra da oyuna devam etmekle hata işledim. Kabahat bendeydi... Dün yirmi bin frank kazanmış olsa gerek, bugün de her oynadıkça kazanıyor... Şimdi, hep onun gibi oynuyorum... Şimdi...'

"Cümlenin orta yerinde birdenbire durdu, çünkü Krupiye 'faites vos jeux' diye haykırmıştı. Genç adamın bakışı, ağır ağır öte tarafa döndü, beyaz sakallı Rus'un, ciddi ve sakin, oturduğu yeri taradı. Rus generali, önce tedbirle bir altın sürmüş, sonra, bir an duraksama geçirmiş, dördüncü kareye bir altın daha koymuştu. Önümde duran hararetli eller, derhal para yığınına daldılar ve aynı yere bir avuç altın attılar. Ve bir dakika sonra, Krupiye 'Sıfır!' diye bağırıp da, küreği çepeçevre bir tek hareketle bütün masayı süpürünce, delikanlı, elinden giden bütün bu paraya, şaşırtıcı bir olay seyreder gibi, konuşamadan bakakaldı.

"Belki, dönüp bana baktığını düşüneceksiniz. Hayır, beni tamamıyla unutmuştu; ben kaybolmuş, yok olmuş, onun varlığından silinmiştim. Aşırı derecede gerilen hisleri, şimdi gayet boşvermiş, elinde iki altın daha tutan ve hangi numaraya koyacağına henüz karar veremeyen Rus generaline takılıp kalmıştı.

"Duyduğum acıyı, ümitsizliği size tarif edemeyeceğim. Fakat ne hissettiğimi tasavvur edebilirsiniz: Bütün yaşamını verebileceğin erkeğin gözünde, uyuşuk bir elin, bezgin bezgin kovduğu bir sinek kadar değersiz olmak! Tekrar, kuduz bir öfke dalgası üzerimden geçti. Kolunu öyle şiddetle yakaladım ki, birdenbire yerinden kalktı.

"Gayet yavaş sesle, fakat emreder bir tavırla:

'Derhal buradan gideceksiniz!' dedim. 'Bugün kilisede ettiğiniz yemini hatırlayın, yemininizden nasıl dönüyorsunuz?'

"Sözlerimden etkilendi ve sapsarı kesilerek yüzüme baktı. Gözlerinde, aniden dayak yemiş bir köpek gözünün ifadesi belirdi. Dudakları titredi. Bütün geçmişi, ani bir şekilde hatırlar gibi oldu; kendi kendinden nefret eder görünüyordu.

'Evet... Evet...' diye kekeledi. 'Aman Yarabbi, aman Yarabbi... Evet... Geliyorum, affedin...'

"Eli önce, çabuk, geniş ve çevik hareketlerle bütün parayı toplamaya başlamıştı. Fakat sonra, karşı bir kuvvet tarafından ele geçirilmiş gibi, gitgide daha fazla gevşek hale geldi. Gözü, tam da o sırada para koymakla meşgul bulunan Rus generaline tekrar takıldı.

"Aynı kareye, çabucak beş altın atarak:

'Bir dakika daha...' dedi. 'Yalnız şu partiyi... Yalnız...'

"Ve sesi, tekrar kesildi. Bilye dönmeye başlamış, kendi hareketiyle onu da sürükleyip götürmüştü. Büyülenen delikanlı tekrar elimden kaçmıştı; kendi benliğinden de çıkmış, parlak dairesinin içinde sıçrayan ve zıplayan ufacık bilyenin dönüp duran hareketine kapılıp sürüklenmişti.

"Krupiye bir numara haykırdı; kürek, delikanlının önündeki beş altını kaptı; kaybetmişti. Fakat arkasına dönmedi. Beni unutmuştu, yeminini de unutmuştu, daha bir dakika evvel bana verdiği sözü de unutmuştu. Açgözlü eli, azalan para yığınına, kasılarak tekrar dalmış ve sarhoş bakışı, iradesini etki altına alan karşısındaki, tılsım saydığı adama tamamıyla kapılmıştı.

"Sabrım tükenmişti. Onu bir kere daha, fakat şiddetle sarstım:

'Derhal kalkın!' dedim. 'Şu dakikada... Bu parti son olacak, demiştiniz...'

"O zaman, hiç beklemediğim bir şey oldu. Genç adam, birdenbire döndü; şimdi bana bakan yüz, alçak gönüllü ve utangaç bir adam yüzü değil, gözleri ateş saçan ve dudakları öfkeden titreyen ve bu öfkesine yenik düşmüş bir adamın yüzüydü.

"Yırtıcı bir tavırla haykırdı:

'Çekilin şuradan! Defolun! Uğursuzluk getiriyorsunuz. Ne zaman burada bulunsanız, kaybediyorum. Dün kaybettim, bugün de kaybediyorum. Çekilin gidin!'

"Bir an, taş kesilmiş gibi kaldım. Fakat sonra, onun çılgınlığı karşısında, öfkem taştı.

'Uğursuzluk mu getiriyorum?' diye karşılık verdim. 'Yalancı, hırsız, yemin eden siz değil miydiniz?'

"Fakat burada sustum. Çünkü kudurgan adam, yerinden sıçramış, etraftan yükselen gürültüye hiç aldırmadan beni geriye itmişti.

"Sesini alçaltmaya gerek görmeden:

'Bırakın yakamı!' diye bağırdı. 'Sizin sahiplenmenize ihtiyacım yok... İşte... İşte... İşte paranız... Hadi bakalım, beni rahat bırakın şimdi.'

"Böyle diyerek bana, yüzer franklık bir iki banknot fırlattı. Bunu, etrafındaki yüzlerce insanın varlığına önem vermeden, bir deli gibi bağıra bağıra söylemişti. Herkes bakıyor, fısıldaşıyor, imalı sözler söylüyor, gülüyordu; hatta bitişik salondan, meraklı insanlar bile yaklaşıyordu. Giysilerimi zorla soymuşlar da orada, bu meraklı insanlarla dolu salonda, çırılçıplak kalmışım gibi geldi.

"Krupiye, küreğiyle masaya vurarak, yüksek ve emreder bir sesle:

'Susunuz, madam, rica ederim!' dedi.

"Bu alçak, bana söylüyordu. Kendisine para verilen bir fahişe gibi, orada, o mırıldanan ve fısıldayan meraklı kalabalığın ortasında, değersiz, utanç içinde kalakalmıştım. İki yüz, üç yüz tane saygısız göz beni süzmekle meşguldü. Ve... Bu iğrenç aşağılanma ve utanç sağanağı altında başımı eğerek oradan ayrıldığım sırada, karşımda, hayretten âdeta vahşileşmiş iki göz gördüm. Ağzı açık; eli, kapıldığı korkunun etkisiyle kalkmış gibi havada, kuzinimi, şaşkın şaşkın bakar vaziyette karşımda bulmuştum.

"Bir kamçı yemiş gibi oldum. O, kımıldamaya, hayretini gidermeye vakit bulamadan ben salondan fırladım. Tahta banka, bir gün evvel o budalanın yığılıp kaldığı

tahta banka gidecek kadar kuvvet bulabildim ve onun kadar zayıf, onun kadar bitkin ve kırık dökük bir halde, sert tahtanın üstüne kendimi bıraktım.

"Şimdi, yirmi dört sene oluyor; bununla beraber, binlerce yabancının bakışları altında, o bakışların küçümsemesiyle kamçılandığım anı düşündükçe, kanım, damarlarımda donuyor. Ve gösterişli havalarla; ruh, fikir, his, acı dediğimiz şeylerin, ne kadar zayıf, alçak ve korkak bir şey olduğunu, tekrar, korku duyarak hissediyorum; çünkü bütün bunlar, en taşkın hale geldikleri zaman bile, acı çeken bedeni, işkence içindeki teni tamamen parçalamaya yeterli olamıyorlar; çünkü öleceğimiz ve yıldırım çarpmış bir ağaç gibi devrileceğimiz yerde, her şeye karşın kan, dolaşımını sürdürüyor ve böyle anlardan sonra gene yaşamda kalıyoruz.

"Acı, bir an için, o darbeyi yediğim süre için, elimi ayağımı kesmişti; öyle ki, nefesim tutulmuş, çarpıntılar içinde ve âdeta, bir gerçek olan ölümümün, meydana gelmezden önceki zevkli duygusuyla, o tahta banka yığılmıştım. Fakat dedim ya, her acı korkaktır. Ölüm arzusunun ruhumuza yerleşmesinden çok daha güçlü bir halde, tenimizi kavrayan yaşama isteğinin kuvveti karşısında, acı geriler.

"Duygularımın bu derece ezilmesinden sonra kendi kendime açıklayamadığım bir olay olarak, her şeye karşın, doğrusunu söylemek gerekirse ne yapacağımı bilmeden, tekrar yerimden kalktım. Ve birdenbire, bavullarımın garda olduğunu hatırladım. Gene o andan itibaren, aklım yalnız bir şeye takıldı: Gitmek, gitmek, buradan gitmek, sadece gitmek; bu uğursuz kumarhaneden, bu cehennemden uzaklara gitmek. Gözüm hiç kimseyi gör-

meden gara koştum; Paris'e gidecek ilk trenin hareket saatini sordum; memur, saat onda, dedi; derhal eşyamı kaydettirdim.

"Saat onda; demek ki, o korkunç rastlantıdan bu yana tam yirmi dört saat geçmişti; en tuhaf hislerin altüst edici fırtınasıyla öyle dolu bir yirmi dört saat ki, ruhum, bu fırtınadan, sonsuza dek zedelenerek çıkmıştı. Fakat önce, 'Gitmeli! Gitmeli!' sözünün, bir çekiç gibi durmadan işleyen, tek ve titreşimli vurgusundan başka bir şey hissetmedim. Şakaklarımın atışı, bir kama gibi, kafamın içine, 'Gitmeli! Gitmeli! Gitmeli!' kelimesini durmadan sokuyordu. Bu şehirden uzağa, kendi kendimden uzağa, evime gidecek, aileme kavuşacak, eski yaşamıma, gerçek yaşamıma kavuşacaktım!

"Geceyi trende geçirdim, Paris'e geldim. Oraya varınca, bir gardan ötekine geçerek doğruca Bologna'ya; sonra, Bologna'dan Dover'e, Dover'den Londra'ya, Londra'dan da oğlumun evine gittim ve bütün bunları, uçarcasına bir hızla, kırk sekiz saat, hiçbir şey düşünmeden, yargıda bulunmadan, uyumadan, konuşmadan, yemek yemeden yaptım; bütün tekerleklerin gıcırtılarıyla yalnız: 'Gitmeli! Gitmeli! Gitmeli!' sözünü tekrarladıkları kırk sekiz saat!

"Sonunda, hiç kimsenin beni beklemediği bir zamanda, oğlumun sayfiyesine vardığım vakit, herkeste bir korkulu hareket oldu; halimde, bakışımda, muhakkak beni ele veren bir şey vardı. Oğlum, beni öpmek için ilerledi. Karşısında geriledim. Kirlenmiş kabul ettiğim dudaklarıma dokunması, bana dayanılmaz geliyordu. Hiçbir soruya cevap vermedim, yalnız, banyoyu hazırlamalarını söyledim, çünkü –yol kiri ayrı– o delinin, o uygunsuz adamın tutkusundan, bedenime yapışıp kal-

mış olan ne varsa onlardan arınmak benim için bir zorunluluktu; sonra, odama kadar sürüklenerek gittim ve on iki yahut on dört saat, bir hayvan veya bir taş gibi uyudum. Ne o güne kadar, ne o günden sonra böyle bir uyku uyuduğumu hatırlamıyorum. Bu öyle bir uykuydu ki, bir tabut içine uzanmanın ve ölmüş bulunmanın ne demek olduğunu bana anlatmıştı.

"Aile bireyleri, bir hastayı merak edercesine beni merak ediyorlardı. Fakat onların sevecenliği, bana sıkıntı vermekten başka yarar sağlamıyordu; utanıyordum; onların bana gösterdikleri saygıdan, özenden utanıyordum ve delice, bilinçsiz bir tutkunun tesiri altında hepsine ne kadar ihanet ettiğimi, hepsini ne kadar unuttuğumu, sanki terk ettiğimi birdenbire haykırmamak için, sürekli tetik üstünde durmak zorundaydım.

"Sonra, sakinlerinden hiçbirini tanımadığım rastgele bir küçük Fransız şehrine gittim. Çünkü herkesin, beni görünce, ilk bakışta, utancımı ve değişikliğimi fark edeceği düşüncesi, bende bir saplantı haline gelmişti; kendimi, ruhumun en derin yerlerine kadar o derece kirlenmiş, o derece ihanet görmüş hissediyordum! Bazen sabahleyin, yatağımda uyandığım zaman, gözlerimi açmaktan şaşılacak derecede korkuyordum. Uyandığım zaman, kendimi yabancı bir erkeğin yanında gördüğüm o gecenin hatırası beni birdenbire kaplıyordu ve o zaman, ilk defa olduğu gibi, bir tek istek, derhal ölme isteği duyuyordum.

"Ne olursa olsun, zamanın büyük bir etkisi var ve yaş, bütün hisleri, tuhaf şekilde hafifletiyor. İnsan, ölüme daha yakın olduğunu duyuyor; gölgesi, yere, siyah aksediyor; olaylar, şiddetini kaybetmiş görünüyor; benliğin

derinliklerine eskisi kadar etki etmiyor ve tehlikeli güçlerinin büyük bir kısmını kaybediyorlar.

"Yavaş yavaş, uğradığım darbenin etkisi geçti. Uzun senelerden sonra, bir gün; bir toplantıda, Avusturya elçilik ataşesi olan gene bir Polonyalı ile tanışıp da, bir gece, yatağını paylaştığım adamın ailesine dair sorduğum soruya, bu aile üyelerinden birinin, hem de kendi kuzeni olan birisinin, on sene evvel Monte Carlo'da intihar ettiği cevabını alınca, kılım bile kıpırdamadı. Hiçbir acı duymadım. Hatta –insan, bencilliğini niçin inkâr etmeli?– memnun bile oldum; çünkü bu sayede, ona bir daha rastlamak tehlikesi ortadan kalkmış oluyordu. Bana karşı, kendi anılarımdan başka bir tanık kalmamıştı. O günden sonra daha fazla sakinliğe erdim. İhtiyarlamak, sonuç itibarıyla, geçmişinden korkusu kalmamaktan başka bir şey değil.

"İşte şimdi, yaşamımı size anlatmaya birdenbire niçin karar verdiğimi anlayacaksınız. Siz, Madam Henriette'i korurken ve yirmi dört saatin, bir kadının yaşamını tamamen değiştirebileceğini ateşli ateşli savunurken, bu sözlerin beni hedef aldığını hissettim. Size karşı gönülden borçluydum, çünkü ilk defa olarak, âdeta mazur gösterildiğimi görüyordum. O zaman, düşündüm ki, itirafta bulunarak ruhumu arındırmakla, geçmişin ağır yükü ve süregelen saplantısı silinecektir ve yarın, oraya tekrar gitmek, yazgımla karşılaştığım salona, ne ona ne de kendime kin duymadan girmek belki kolay olacak; o zaman, ruhuma baskıda bulunan taş kalkacak, bütün ağırlığıyla geçmişin üstüne düşecek ve bir daha uyanmaması için, onu, bir taş kaplı mezarda kapalı tutar gibi gizleyecektir.

"Size bunu anlatabilmek, benim için bir mutluluk oldu. Şimdi, içim rahat ve âdeta neşeliyim... Size teşekkür ederim."

Bu sözler üzerine, onun, konuşmasını bitirdiğini görerek ayağa kalkmıştım. Bir parça sıkılarak, bir şeyler söylemeye çalışıyordum. Fakat o, amacımı herhalde sezmiş olacak ki, çabucak sözümü kesti:

"Hayır, rica ederim, bir şey söylemeyin... Cevap vermenizi yahut bir şey söylemenizi istemem. Beni dinlediğinizden dolayı teşekkürlerimi kabul edin ve selametle gidin."

Ayakta, karşımda duruyor ve veda anlamında bana elini uzatıyordu. Elimde olmadan yüzüne baktım. Karşımda, güler yüzle ve aynı zamanda hafifçe sıkılarak duran bu ihtiyar kadının yüzündeki anlam, insanı tuhaf şekilde etkiliyordu. Acaba bu, sönen bir tutkunun yansıması mıydı? Yoksa yanaklarını, ak saçlarının dibine kadar, birdenbire, kaygılı ve gittikçe artan bir kırmızıya boyayan utanç mıydı? Ne olursa olsun, ihtiyar kadın, anılarının verdiği şaşkınlık ve kendi açıklamalarıyla utanç içinde bir genç kız gibi, karşımda duruyordu.

İster istemez üzülerek, saygımı, bir sözle kanıtlamak için büyük bir arzu duydum. Fakat boğazım kısıldı ve yalnızca, yerlere kadar eğilmeyi, sonbahar yaprağı gibi hafifçe titreyen solgun elini saygıyla öpmeyi başarabildim.

Bir Kadının Yirmi Dört Saati, kumarhaneler kenti Monte Carlo'da geçen benzersiz bir aşk, tutku ve pişmanlık anlatısı. Avrupa'nın 20. yüzyılda yetiştirdiği en büyük yazarlardan Stefan Zweig, eşsiz üslubuyla yine insan ruhunun en karanlık köşelerine uzanıyor.

Yalnız bir kadın, rulet masasında her şeyini kaybeden genç bir adamla tanışır ve ilk kıvılcımın etkisiyle sıkıcı hayatını tümden değiştirebilecek olağan dışı bir gün yaşar. Merakla ve "bir solukta" okunan bu güzel kitap defalarca sinemaya uyarlandı. Kadınların ödediği toplumsal bedellerin ağırlığını da tartışıyor olması onu büsbütün ilginç kılıyor. *Bir Kadının Yirmi Dört Saati*, Hamdi Varoğlu'nun son derece akıcı çevirisiyle Yordam Edebiyat'ta...

yordam edebiyat
YordamEdebiyat
YordamEdebiyat
YordamKitap

THG
0233301
SHG

8 TL. KDV'den muaftır
ISBN 978-605-172-408-9
9 786051 724089